

Tito o dogodkih na Poljskem, Madžarskem in v Egiptu

Pred kratkim je imel generalni sekretar Zveze komunistov Jugoslavije maršal Tito pred aktivom istrskih komunistov v Puli pomemben govor, ki je vzbudil največje zanimanje po vsem svetu. Med svojimi izjavami je Tito v prvi vrsti osvetlil zadnje dogodke na Madžarskem in Poljskem, hkrati pa orisal tudi položaj v Egiptu.

Govorec o dogodkih na Madžarskem, je Tito poudaril, da se v trenutku, ko so madžarski delavci in napredni elementi pričeli demonstracije in oborožene akcije proti Rakošijevi politiki, ni moglo govoriti o kontrarevolucionarnem stremljenju. Zavrnil je poskuse, da bi za vse dogodke na Madžarskem in Poljskem obdolžili Jugoslavijo, ker »tiste perfidne tendence izhajajo od tistih okorelih stalinističnih elementov, ki so se v raznih partijah uspeli obdržati na položaju in ki bi ponovno hoteli utrditi svojo vladavino in vsiliti stalinistična stremljenja svojim in drugim narodom«.

Nova pot Poljske

Ko je govoril o vzrokih, ki so privedli do dogodkov na Poljskem, je Tito dejal, da je Jugoslavija že leta 1948 prva dala odločen odgovor Stalinu, ko je izjavila, da hoče biti neodvisna in iti po svoji poti v socializem. S tem v zvezi je navedel kampanjo proti Jugoslaviji, ki so jo dolžili, da je fašistična in da uničuje svoje ljudstvo, ter poudaril, da zdaj spet skušajo krivdo za dogodke na Poljskem in Madžarskem zvaliti na Jugoslavijo. Tito je dal pozitivno oceno razvoja dogodkov na Poljskem, ker je po uničenju stalinističnih metod ostalo jedro z Gomulko na čelu, ki je odločno vzelo stvar v roke in nastopilo novo pot v smeri demokratizacije dežele, neodvisnosti države in ustvarjanja novih odnosov s Sovjetsko zvezo. Zato na Poljskem niso prišle do izraza reakcionarne sile, ki so upale, da bodo v spopadu s komunisti prišle na oblast. Po nastopu sovjetskih voditeljev, ki so se pravočasno prenehali vmešavati v notranje zadeve Poljske, so se razmere precej ustalile in se dobro razvijajo. Tito je hkrati opozoril, da tak razvoj na Poljskem, ki je bil precej podoben jugoslovanskemu, nikakor ni naletel na razumevanje pri raznih državah »socialističnega tabora«, ker so v nekaterih takih deželah in v nekaterih za-

padnih komunističnih partijah še vedno na vodilnem mestu stalinistični elementi, ki mislijo, da bodo v SZ našli podporo stalinističnih elementov, ki jim bodo pripomogli, da se še dalje obdržijo na oblasti.

Usodna napaka na Madžarskem

»To stališče je usodno«, je poudaril Tito in dodal, da je v razgovoru s sovjetski-

mi voditelji opozoril tudi na nevarnost Rakošijevega režima na Madžarskem. Najprej tega niso verjeli, končno pa so le pristali na odstranitev Rakošija, toda napravili so napako, ker niso odstranili tudi Geröja in ostale madžarske voditelje, ki so se kompromitirali pred ljudstvom. Tito je dejal, da je Gerö pokazal svoj pravi

(Nadaljevanje na 8. strani)

Nova sovjetska pobuda za razorožitev

Že od leta 1946 dalje potekajo med velikimi silami razgovori o razorožitvi, kljub temu pa do danes še niso dosegli nobenega bistvenega sporazuma, ker so pač vedno ali na eni ali na drugi strani naleteli na ovire, preko katerih končno le niso mogli, ne da bi se ena stran uklonila drugi. Tako so ostali brez pravega uspeha tudi zadnji razorožitveni razgovori, čeprav se je Sovjetska zveza bistveno približala stališču zapadnih sil; na Zapadu so zahtevali še nadaljnje popuščanje, medtem ko sami niso bili pripravljeni na kakršno koli koncesijo.

Zdaj pa je sovjetska vlada predložila nov razorožitveni načrt, ki pomeni nadaljnje popuščanje napram zapadnemu stališču in se v glavnem približuje znanemu Eisenhowerjevemu predlogu o tako imenovanem zračnem nadzorstvu. V bistvu predvideva ta načrt postopno zmanjšanje oboroženih sil posameznih držav; prepoved atomskega in vodikovega orožja in uničenje vseh tozadevnih rezerv v teku dveh let; takojšnjo opustitev vseh poskusov z atomskim in vodikovim orožjem; opustitev vojaških oporišč na ozemlju drugih držav tekom dveh let; znižanje vojaških izdatkov ter končno ustvaritev stroge in učinkovite mednarodne kontrole nad izpolnitvijo obveznosti v zvezi z

razorožitvijo. V zvezi s tem načrtom je sovjetska vlada poudarila tudi potrebo po konferenci vladnih predsednikov petih vellesil, kot jo je pred nedavnim predlagala Švica.

Kakor navadno je prišel prvi zapadni odmev na novo sovjetsko pobudo spet iz Bonna, kjer so sovjetski predlog zavrnil kot za Zapadno Nemčijo nesprejemljivega, ker da se ne ozira na združeno Nemčijo. V Londonu, Parizu in Washingtonu pa menijo, da je tudi sedanji sovjetski korak le bolj propagandnega značaja kot pa resen poskus, da bi uredili razorožitvena vprašanja. Kljub temu je dal predsednik Eisenhower navodilo, da sovjetski predlog skrbno proučijo, kar narekuje upanje, da bo morda le prišlo do nadaljnjih izmenjav med Vzhodom in Zapadom. Ob takem razvoju prevladuje v Parizu bojazen, da bi se ZDA in SZ sporazumeli o raznih svetovnih vprašanjih, ne da bi pri tem upoštevali »življenjske koristi Francije«, zato Mollet vztraja na tem, da je treba pred vsakim nadaljnjim stikom s Sovjetsko zvezo najprej obnoviti »zapadno solidarnost in enotnost«, ki je utrpela občutno škodo vsled anglo-francoskega napada na Egipt. V Beogradu pa ocenjujejo najnovejši sovjetski predlog kot nov prispevek k reševanju enega največjih mednarodnih vprašanj.

Položaj na Madžarskem slej ko prej negotov

Položaj na Madžarskem tudi v minulem tednu ni dosegel prave ustalitve, čeprav do oboroženih spopadov v teh dneh ni več prišlo. Nekatera poročila sicer še vedno govorijo o posameznih oboroženih sku-

pinah, vendar se je celotni razvoj presmeril v pasivni odpor, ki se izraža predvsem v stavkah. Posamezna poročila o razmerah na Madžarskem pa se medseboj tako bistveno razlikujejo, da je dejansko stanje slej ko prej nejasno. Enako nepojasnjena so poročila o deportacijah, ki da so jih izvedle sovjetske vojaške oblasti. Medtem ko zapadni tisk govori o deset-tisočih Madžarov, ki da so jih odvedli v Sovjetsko zvezo, madžarska vlada zanika vsako deportacijo.

Na splošno pa izgleda, da se Kadarjeva vlada v večjim ali manjšim uspehom trudi, da bi vzpostavila spet red in mir v deželi. V kolikor jo pri tem podpirajo razni delavski sveti in revolucijski komiteji, iz najrazličnejših vesti, polnih protislovij, ni mogoče povzeti.

Madžarsko vprašanje je tudi v tem tednu obravnavala Glavna skupščina OZN in so bili sprejeti razni sklepi ter izgovorjene neštete besede. Med drugimi je govoril tudi jugoslovanski predstavnik Ivekovič, ki je poudaril, da je treba Madžarski pomagati, ne pa s sumljivimi akcijami škoditi njej in OZN. Dejal je, da je treba storiti vse, da se čim prej dosežeta glavna cilja, zaradi katerih se je madžarski narod dvignil, to sta demokratizacija političnega življenja v deželi in okrepitev madžarske neodvisnosti. Nedopustno pa je, uporabljati tragične dogodke na Madžarskem za namene, ki po svojem bistvu in po nagibih nasprotujejo koristim miru in samega madžarskega naroda.

Bolezen — najboljši izhod iz zavožene politike

V zadnjih dneh so prispeli v Egipt prvi mednarodni oddelki OZN, ki naj bi v smislu sklepa Združenih narodov zamenjali čete Anglije, Francije in Izraela. Vendar izgleda, da si merodajni še zdaj niso na jasnem glede naloga, ki naj bi jih ti oddelki izpolnjevali v Egiptu. To nejasnost in neodločnost pa marljivo izkoriščajo tri agresorske dežele, ki nočejo ničesar slišati o umiku svojih čet z egiptskega ozemlja, marveč nasprotno svoje položaje zlasti ob sueškem prekopu le še utrjujejo in se očitno pripravljajo na daljše bivanje v okupirani deželi. O tem govorijo tudi razmere v Port Saidu, kjer nameravajo Angleži osnovati posebno vojaško vlado in kjer je že prišlo do številnih izgrediv anglo-francoskih vojakov nad civilnim prebivalstvom mesta.

Odpor proti anglo-francoskemu napadu na Egipt se nadaljuje tudi med angleškim in francoskim prebivalstvom. V zadnjem času je prišlo do posebno ostrih akcij v okviru Molletove stranke in so se pojavile tudi že zahteve po odstopu njegove vlade. Predsednik angleške vlade Eden pa je bil že od vsega početka izpostavljen najhujšim napadom in ni čuda, da je zdaj »zbolel«; vladne posle je prepustil svojemu ministru in se podal na okrevanje na Jamaiki. S tem v zvezi se govori o njegovem morebitnem odstopu v bližnji bodočnosti.

Vedno bolj postaja očitno, da je bil napad na Egipt neodgovorna pustolovščina, ki pa je povsem izpodletela, zaradi česar sta se Eden in Mollet znašla v zelo mučnem položaju, iz katerega je najboljša rešitev — bolezen.

Sovjetsko-poljski odnosi na novi podlagi

V času od 15. do 18. novembra so bili v Moskvi razgovori med zastopniki sovjetske vlade in partije ter poljske vlade in partije, med katerimi so obravnavali poleg raznih mednarodnih problemov predvsem vprašanja v zvezi z odnosi med Sovjetsko zvezo in Poljsko. Po končanih razgovorih so podpisali skupno deklaracijo, ki izraža, kakor je po podpisu izjavil prvi sekretar poljske partije Gomulka, temeljit prelom v odnosih med Poljsko in Sovjetsko zvezo ter med obema partijama.

Med drugim je v deklaraciji rečeno, da sta obe strani posvetili posebno pozornost razvoju in krepitvi prijateljskih odnosov med obema državama ter izrazili prepričanje, da se bo medsebojno prijateljstvo razvijalo in krepilo na načelih popolne enakopravnosti, spoštovanja ozemeljske nedotakljivosti, državne neodvisnosti, suverenosti in nevmešavanja v notranje zadeve.

Hkrati so bila ob tej priložnosti urejena tudi razna gospodarska vprašanja ter problem navzočnosti sovjetskih čet na poljskem ozemlju. Glede sovjetskih čet je bilo ugotovljeno, da je njihova navzočnost na poljskem ozemlju upravičena zaradi trenutnega položaja v svetu, da pa to dejstvo nikakor ne more zmanjšati suverenosti poljske države in da ne more priti do njihovega vmešavanja v notranje zadeve LR Poljske. Razmestitev in število sovjetskih čet bodo določili s posebnim sporazumom in so tudi premeščanja sovjetskih čet na poljskem ozemlju možna le v soglasju s poljsko vlado.

Po podpisu sovjetsko-poljskega sporazuma je izjavil prvi sekretar sovjetske KP Hruščev, da je Sovjetska zveza pripravljena umakniti svojo vojsko iz Poljske, Madžarske in Romunije, če bi se tuje čete umaknile iz zapadnoevropskih držav. Prav tako pa da je SZ za razpustitev Varšavskega pakta, če bi se hkrati odpravili tudi drugi pakti.

Sovinistični pritisk na delo ministrskega komiteja

Kdor se je nadejal, da bo po razgovorih z ministrskim komitejem o šolskem vprašanju prenehala gonja proti pouku slovenščine, je bil v zmoti. Vse kaže, da je šovinističnim krogom mnogo na tem, da bi prav po teh razgovorih izvajali pritisk na delo ministrskega komiteja in mu otežili pripravo zares demokratične in pravične rešitve, kakor so jo glede šolskega vprašanja predlagali zastopniki koroških Slovencev v svoji Sponenici in jo pred ministrskim komitejem znova podkrepili.

Kot pritisk je treba vsekakor jemati nestrpno propagando, ki jo periodično razširja tako imenovana »Delovna skupnost za Južno Koroško« v svojih letakih, pri čemer je zelo značilno, da varnostna direkcija za Koroško ni smatrala za potrebno, da bi zavzela stališče k skupnemu protestu, ki sta ga vložila Zveza slovenskih organizacij in Narodni svet koroških Slovencev proti dopuščanju hujskaške in proti pravicam slovenske narodnostne manjšine naperjene dejavnosti te skupnosti, ki združuje Südmärko, Landsmannschaft in Abwehrkämpferbund.

Šem sodi tudi nastop OeVP-jevskega poslanca Weissmanna, ki je prejšnji te-

den v finančnem odboru parlamenta ponovil šovinistično geslo, da pomeni ureditev dvojezičnega šolstva nasilje, ter s tem v zvezi prikazoval proteste in šolske stavke nemških staršev kot izraz spontanega ogorčenja, čeprav je vsakomur znano, da so le posledica organiziranega rovarjenja in hujskanja s strani šovinističnih krogov in organizacij. Mar ni značilno, da se je nekaj dni nato sestalo tako imenovano združenje staršev beljaške deške realne gimnazije na izredno zasedanje in enako kakor nekaj dni pred tem na dekliški gimnaziji z resolucijo zagrozilo s šolsko stavko, če do konca tega leta slovenščina kot obvezni predmet ne bo odpravljena.

Spričo ponavljajoče se nacionalistične gonje ne zadostuje tolažba prosvetnega ministra, da je ministrski komite marljivo na delu glede reševanja šolskega vprašanja na južnem Koroškem, marveč bi bilo želeli, da pospeši svoje delo s ciljem, da bodo vsa v zvezi s členom 7 Državne pogodbe odprta vprašanja po besedilu in duhu pogodbe čim prej rešena in urejena tako, da bo koristno za demokratični razvoj na Koroškem in strpno in prijateljsko sožitje obeh narodov.

Kako dolgo še „Delovna skupnost za Južno Koroško“?

Tako vprašuje „Ljudska pravica“ v članku, v katerem je v zvezi s počastnostjo in zavlaščevanjem izvedbe člena 7 Državne pogodbe izraženo mnenje, da so vplivni politični činitelji v Avstriji sprejeli državno pogodbo in člen 7 kot težko pričakovano prilagoditev, da odpravijo še tisto, kar so leta 1945 koroškimi Slovencem zaradi negotove meje dali.

Nedemokratski elementi — je rečeno v članku — imajo vso možnost zastupljati javnost s šovinistično protislovensko gonjo. Spomniti se je treba samo, s kakšno trpkostjo ugotavlja na meščanskem demokratizmu sloveča katoliška revija Furche, da so ji onemogočili pisati o slovenskem vprašanju na Koroškem, kako sta morala dunajski univerzitetni docent dr. Meninger-Lerchental in poslanec Ljudske stranke dr. Tončič preklicati svoja poštena stališča, kakšno gonjo so uprizorili proti socialističnemu (letos ne več izvoljenemu) poslancu Janschitzu, ko se je izrekel za dobrohotnost v obravnavanju narodnostnega vprašanja, kako se je dunajski advokat moral odreči zagovorništvu slovenske stranke pred celovškimi sodiščem, ker je njegov klient zahteval slovensko obravnavo. In zdaj velikovški šolski nadzornik, ki je vsa leta po vojni kot strokovnjak in pristojni uradnik zagovarjal dvojezično šolstvo, a se je pred ministrskim komitejem iznenada opredelil za demagoško „pravico staršev“.

Pisec članka v „Ljudski pravici“ prihaja do zaključka, da zajemajo in stiskajo avstrijsko in koroško javnost zmeraj bolj tesne zanke nacionalistične mreže, da pa pri tem ne gre samo za likvidacijo pravic koroških Slovencev, temveč tudi (in to je osnovni namen) za likvidacijo prevladujočega položaja Socialistične stranke na Koroškem, ter pravi: Ni moč trditi, da se socialisti tega ne bi zavedali. Toda zdi se, da so si izbrali napačno sredstvo: popuščanje nacionalistom, sram pred lastnimi naprednimi stališči v narodnostnem vprašanju.

Članek nadalje ugotavlja, da je glavni organizator nacionalističnega pritiska „Delovna skupnost za Južno Koroško“, v katero so vključeni: Kärntner Abwehrkämpferbund, Kärntner Landsmannschaft in Kärntner Schulverein Südmark.

O Abwehrkämpferbundu pravi pisec, da je bil ustanovljen z očitnim namenom borbe proti izpolnjevanju člena 7 in da skuša preprečiti usmerjanje demokratične javnosti k ustvarjanju enakopravnega sožitja obeh narodnosti, v Landsmannschaft imajo odločilni vpliv nemški nacionalisti, Südmark pa neposredno nadaljuje velikonemško tradicijo in pomembno delo organizacij istega imena iz Avstroogrske monarhije in prve Avstrijske republike, za cilj pa si je izrecno postavila boj proti pravicam, ki jih koroškimi Slovencem daje Državna pogodba. Skupno z obema sorodnimi organizacijama vodi akcije proti dvojezični šoli, usmerja v tem večji del avstrijskega in koroškega tiska, daje s svojimi publikacijami gradivo za šovinistično gonjo in kuje „argumente“ o „vindišarstvu“. In vse to popolnoma nemoteno in s tihim pristanom oblasti, kljub ponovnim opozorilom in protestom koroških Slovencev.

Pri vsem tem se vprašamo, — pravi list — kaj je vzrok, da avstrijske oblasti ne vidijo zlasti petega odstavka člena 7, ki dobesedno pravi: „Delovanje organizacij, katerih namen

Nerednosti v gospodarstvu kmetijske zbornice

Deželna vlada potrjuje očitke Kmečke gospodarske zveze — Zakaj šele po volitvah?

Na zadnjem zasedanju deželnega zbora je deželni svetnik Hans Sima predložil deželni proračun za leto 1957. V svojih pojasnilih k predlogu proračuna se je deželni svetnik Sima kot finančni referent vlade dotaknil tudi kmetijske zbornice, ki je v svojem proračunu za pospeševanje kmetijstva zahtevala iz deželnih sredstev 5 milijonov šilingov več kot običajno. Sima se je pri obravnavanju vprašanj v zvezi s pospeševanjem kmetijstva skliceval na računski dvor parlamenta, ki pregleduje račune vseh javnih ustanov in korporacij in ki je ugotovil, da koroška kmetijska zbornica razpoložljive denarje ne uporablja tako, kakor je določeno.

Deželni finančni referent je med drugim dejal:

Delni izid kontrole gospodarstva koroške kmetijske zbornice, ki jo je naročila koroška deželna vlada, je odkril vznemirljive stvari. Pri gradnji zborničnega splotja v Museumgasse so bila po načrtu financiranja iz zborničnih doklad in posojil predvidena sredstva v višini 7,3 milijona šilingov. Računski zaključek pa kaže, da zbornica za gradnjo ni v celoti uporabila posebnih (v ta namen namenjenih — op. ur.) zborničnih doklad, niti se ni poslužila (od občnega zbora odobrenega — op. ur.) najetja posojil, temveč je za gradnjo uporabila tudi sredstva — ki so bila predvidena za pospeševanje živinoreje, rastlinske proizvodnje itd. (v znesku 2,7 milijona šilingov.)

Podobno ravnanje zbornice je bilo ugotovljeno tudi pri gradnji doma za izobraževanje kmečkih ljudi, ki sedaj ne služi temu namenu, za katerega pa je bilo svojčas (zbornici — op. ur.) dodeljenih 1,6 milijona šilingov iz ERP in 1 milijon šilingov iz deželnih sredstev.

Zaradi teh težkih prekrškov je deželni finančni referat pozval predsednika koroškega deželnega zbora, da poskrbi za predložitev poročila deželnega kontrolnega urada. Deželni finančni referent je tudi omenil, da ima zbornica vidne ostanke prispevkov in kreditov, ki izvirajo iz prakse, da zvezna vlada prenakaže zbornici prispevke za pospeševanje kmetijstva šele ob koncu leta, ko so deželni prispevki že v celoti izčrpani. Nadalje je omenil, da je po izjavi zborničnih organov dala deželna doslej za pospeševanje kmetijstva več, kakor je bilo potrebno.

Bivša zbornična svetnika KGZ gg. Ogris in Dumpelnik sta že vsa zadnja leta kritizirala, da kmetijska zbornica ne predloži občnemu zboru letnih obračunov. Enako dolgo sta opozarjala javnost, da računski zbornice ne morejo biti v redu in da se razpoložljivi denarji ne uporabljajo tako, kakor je to predvideno in določeno. Zadnji petek pa je isti očitke padel s strani deželne vlade kot nadzorne oblasti nad kmetijsko zbornico pred najvišjim forumom v deželi, pred deželnim zborom.

O gospodarstvu kmetijske zbornice brez dvoma s temi očitki še ni bila izrečena zadnja beseda. Prepričani smo, da se bo o tem še govorilo, ker se o tem mora govoriti. Kmečkemu človeku, ki ga spravlja razvoj v vedno težji položaj, ni vseeno, kako gospodari z njegovim in njemu namenjenim denarjem njegovo poklicno zastopstvo in najbližje predstavništvo. Čudno pa je vsekakor, da dobi kmečki človek uradno potrdilo o neredu kmetijske zbornice šele 6 dni po volitvah v kmetijsko zbornico, namesto, da bi ga dobil pred volitvami.

Več strojnih postaj na vas

Minuli petek, je ob priložnosti obravnavanja skupine kmetijstvo in gozdarstvo zveznega proračuna govoril v parlamentu zvezni poslanec Steiner (SPO). Ker so bila sredstva za pospeševanje v tej skupini proračuna skržena, je govornik

je odvzeti slovenskemu prebivalstvu njegove manjšinske lastnosti in pravice, je prepovedano? Mar bočejo potrditi pravilnost mnenja ameriškega poznavalca koroških razmer R. R. Randalla, ki je o členu 7 Državne pogodbe zapisal: „Medtem ko se koroško vprašanje zdi s to pogodbo rešeno, pisec dvomi, da bo prišlo do zadovoljivega izpolnjevanja manjšinskih določb“. Članek v „Ljudski pravici“ postavlja na koncu vprašanje: Ali se Avstrija zaveda odgovornosti, ki jo je glede Koroške prevzela?

naglasil potrebo, da je treba čim bolj skrbeti, da bo razpoložljive denarje tudi v resnici dobil tisti, ki jih brezpogojno potrebuje.

Poslanec Steiner je govoril tudi o zadolžitvi kmetov in poudaril, da je v veliki meri vzrok za ta pojav nakup kmetijskih strojev. Pri dani gospodarski strukturi kmetijstva ne bo mogoče, da bi se mali in srednji kmečki obrat v potrebni meri opremila s kmetijskimi stroji. Po vaseh je treba postaviti več strojnih postaj, obstoječe pa je treba boljše opremiti.

Če bomo to misel uresničili, bo med kmečkimi ljudmi prenehalo kupovanje strojev iz obupa, konec pa bo tudi prekomernih sečenj v gozdu, ki so mnokrat posledica zadolžitve pri nakupu strojev, je zaključil deželni poslanec Steiner.

Lojze Ude:

TEORIJA O VINDIŠARJIH (Osnutek kritične razprave)

Mnogi napredni Slovenci so z naprednostjo krili moralno klavnost svojega nacionalnega odpada, drugi pa so iz nacionalnih razlogov še vedno raje šli s konservativno, katoliško Vseslovensko ljudsko stranko (v avstrijski monarhiji) oziroma Koroško slovensko stranko (v prvi avstrijski republiki) kakor s katerokoli nemško avstrijsko stranko. Še bolj problematična je postala za Slovence ta organiziranost v enotni konservativni, katoliško-politični stranki potem, ko se je z rastočo industrializacijo pojavilo delavsko, socialno vprašanje, ko je od 1889. leta dalje začela razvijati svojo delavnost in rasti v svoji moči avstrijska socialnodemokratska stranka. Nasprotja med konservativno, katoliško oz. Koroško slovensko stranko in nemškimi liberalci so bila pretežno kulturnega značaja. V socialnem pogledu nemški liberalizem tako ni imel kaj nuditi, razun kos kruha za narodno izdajstvo. Nasprotja med konservativno, katoliško oz. Koroško slovensko stranko ter avstrijsko socialistično stranko pa so bila poleg kulturnega značaja tudi nasprotja v zamisli kako je treba reševati socialno vprašanje. Tu pa se je izkazala enotna, slovenska konservativna stran-

ka kot nedorasla. Ker Jugoslovanska socialnodemokratska stranka v nacionalnem vprašanju zaradi svoje prevelike ideološke zavisnosti od avstrijske socialnodemokratske stranke ni bila na jasnem, ni resno poizkušala organizirati slovenskega delavca in malega kmeta na Koroškem (prim. D. K.: „Slovenske stranke v volilnoreformni situaciji in narodnostna politika slovenske socialne demokracije v letu 1905—1907.“ v ljubljanski reviji „Novi svet“, 1952, št. 3—5, zlasti str. 351.) Tako je prišlo do tega, da je slovenskega industrijskega in kmetijskega delavca, malega kmeta in kajzarja v borbi za svoje socialne pravice organizirala avstrijska socialnodemokratska stranka, preden je to resno poizkusila kaka slovenska stranka. Po zakonu vztrajnosti takih odločitev avstrijska socialistična stranka še danes uživa od te časovne prednosti. Zaradi posebne agrarne strukture na Koroškem, katere značilnost (toda le v razmerju do Slovenije) je v tem, da večja srednja in velika posest prevladuje nad malo in srednjo posestjo ter je zaradi tega tudi število kmetijskega delavstva razmeroma večje (večje kmetije obdelujejo zemljo z najetimi delavci), je socialna demokratska stranka tudi na deželi razmero-

ma močna (prim. Fran Zwitter, Koroško vprašanje, Ljubljana 1937). Vendar pa razmeroma večje moči socialistične stranke na koroškem podeželju s tem še ni mogoče zadovoljivo pojasniti, Gre tudi za motive nacionalnega značaja, ki so razmeroma velik del koroških Slovencev nagnili oz. jih nagibajo k temu, da voli avstrijske socialiste; saj se agrarna struktura Koroške ne razlikuje bistveno od agrarne strukture nekaterih drugih avstrijskih dežel, pa na podeželju avstrijska socialistična stranka ni nikjer tako močna, kakor na Koroškem. Da gre pri koroških volilcih socialistične stranke tudi za motive nacionalnega značaja, to priznava za čas po drugi svetovni vojni tudi nemško-avstrijska publicistika. Karl Newole na pr. je po volitvah novembra 1945 zapisal: „Politično pomemben je porast socialističnih glasov na Koroškem... Pomembnost, ki daleč presega koroški in avstrijski okvir, je v tem, da je prebivalstvo na jezikovno mešanem ozemlju širokopotezno rešitev šolskega vprašanja pri volitvah odobrilo. Seveda nastajajo s tem za socialistično stranko Koroške obveznosti najtežjega značaja. Kako bo te obveznosti izpolnjevala, bo preizkusni kamen bodočega razvoja“ (Neue Zeit z dne 2. XII. 1945.) Neki dr. M. V. pa je v „Berichte und Informationen“ (Salzburg, H. 147, str. 4) napisal, da Slovenci prav iz nacionalnih razlogov niso volili ÖVP, temveč da so iz teh razlogov dali raje glasove socialistični stranki, (kar v glavnem sicer drži, vendar pa nekateri konservativni koroški Slovenci pod

PO ŠIRNEM SVETU

Nikosia. — Salaminski nadškof je pozval v imenu ciprske pravoslavne cerkve generalnega tajnika Organizacije združenih narodov Hammarskjölda, naj pride na Ciper, da bi se sam seznanil s političnimi dogodki na otoku.

Rim. — Ameriška vlada je zaprosila pri italijanski vladi, naj privoli v imenovanje Leona Zellerbacha za novega ameriškega veleposlanika v Italiji. Zellerbach je bil pred leti direktor Marshalovega načrta za Italijo. Dosedanja ameriška veleposlanica v Rimu Klara Luce bo v kratkem odšla iz Rima.

Budimpešta. — Časopis »Nepakara«, glasilo madžarskih svobodnih sindikatov, je objavil članek, v katerem pravi, da so vesti o »množičnih aretacijah in deportacijah izven Madžarske«, ki so se razširile zadnje dni, popolnoma neresnične in da so le provokacija, s katero se skuša ustvariti nezaupanje do sedanje madžarske vlade, ki se trudi, da vzpostavi red in mir.

Washington. — Zastopnik Bele hiše je izjavil, da za zdaj nimajo v načrtu sestanka zastopnikov treh zapadnih sil — ZDA, Velike Britanije in Francije. S to izjavo je zastopnik Bele hiše odgovoril na vesti iz Londona, češ da je predsednik Eisenhower v načelu za sklicanje trojne konference v ZDA.

New York. — Britanska delegacija v OZN je objavila spomenico, v kateri trdi med drugim, da dobivajo ciprski nacionalisti orožje, strelivo in drugo gmotno pomoč za boj proti Angležem iz Grčije. Spomenico je objavila v podporitev britanske zahteve, da bi na dnevni red glavne skupščine vnesli vprašanje: »Grška podpora terorizmu na Cipru«.

Tel Aviv. — Stalni zastopnik Izraela pri OZN Aba Eban je izjavil, da Izrael ne bo privolil v noben sklep, na podlagi katerega bi egiptovska vojska znova lahko zavzela položaje na izraelski meji. Po njegovih besedah to sicer ne pomeni, da se Izrael ne bo hotel umakniti s Sinajskega polotoka in iz območja Gaze, vendar pa se bo izraelska vlada odločno uprla vsakemu poizkusu vzpostavitve prejšnjega reda na mejah med Egiptom in Izraelom.

Bonn. — Zahodnonemška vojska je dobila 20 ameriških lovskih bombnikov na reaktivni pogon, tako da so sedaj ustanovili prvo eskadro novih zahodnonemških vojaških letalskih sil.

Pariz. — Francoska vlada je zavrnila zahtevo petih aretiranih alžirskih nacionalnih voditeljev, da jim priznajo položaj političnih pripornikov, zato jih bodo še nadalje smatrali za aretirance na podlagi kriminalnih dejanj.

vplivom cerkve iz svetovnonazornih razlogov volijo tudi ÖVP.)

Programatično in propagandno pa je nastopala in nastopa avstrijska socialistična stranka za nacionalno enakopravnost in obljublja Slovincem rešitev nacionalnega vprašanja na Koroškem. Le dejanja so vedno zaostajala in še danes daleč zaostajajo za besedami, razumljivo, ker je bilo vodstvo avstrijske socialistične stranke, posebno na Koroškem, vedno zelo nemško nacionalistično usmerjeno. Ne trdim torej preveč, če pravim, da so Slovenci volili in volijo socialistično stranko na Koroškem tudi iz nacionalnih razlogov.

Če se torej po tem (za „osnutek kritične razprave“ morda predolgem) ekskurzu povrnem k Wuttejevi, še danes ponavljani trditvi, da so Slovenci na Koroškem le tisti, ki volijo slovenske stranke, drugi pa so „Vindišarje“, morem, mislim, ugotoviti, da je ta Wuttejeva trditev zelo surovo poenostavljeno nacionalne problematike na Koroškem in da s tem, da je Slovec volil ali voli avstrijske stranke, zlasti socialistično stranko, še ni brez slovenske nacionalne zavesti. Ta zavest se iz posebnih, za koroške razmere značilnih razlogov, pri Slovencih, ki volijo socialistično stranko — in teh je veliko — sicer jasno zaznavno ne kaže, obstoji pa in je močnejša ali slabša v raznih otenkih, po posameznih predelih Koroške in po raznih vezeh in ozirih, v katere je zapleten posameznik z različnimi interesi svojega življenja (gospodarskimi, verskimi, kulturnimi, sorodstvenimi itd.).

SEDEM DNI V BUDIMPEŠTI

DOBRICA ČOSIĆ:

IZ NEUREJENIH BELEŽK

Avtor pretresljivega partizanskega romana „Daleč je sonce“ in nič manj znamenitega romana „Korenine“, srbski pisatelj Dobrica Čosić, je na svojem povratku iz Češkoslovaške, kjer se je mudil zaradi nameravane izdaje prevodov njegovih del, v isti zadevi prispel v Budimpešto prav v trenutku, ko so se tam začeli odvijati dramatični dogodki, ki bodo v veliki meri vplivali na bodoči razvoj ne samo v Evropi, marveč sploh v svetu. Pisatelj Čosić je od 23. do 31. oktobra z budnim očesom, prodornim razumom, zlasti pa tudi s človeško prizadetostjo spremljal potek teh dogodkov in jih sproti zapisoval v svoj dnevnik. Njegove „neurejene beležke“, kakor jih sam naziva, so izšle najprej v beograjski „Borbi“, zatem pa še v mnogih drugih jugoslovanskih časopisih. Avtor v uvodu sicer pripominja, da so brez literarnih ambicij, ker jih je napisal med grmenjem topov in regljanjem strojníc, toda prav zato, ker so nastale iz neposrednih vtisov in doživljenj velikega pisatelja — očitno, bodo kot pričevanje o zgodovinskih dogajanjih nedvomno živo zanimale tudi naše bralce, vsled česar jih ponatiskujemo tudi v našem listu.

23. oktober

Budimpešti, zaviti v meglo, sem se približal hladnokrvno. Sprevednik poljskega spalnega voza je žvižgal „La Palomo“ in „Moulin Rouge“. Rad bi se nekoliko pomudil pri tej malenkosti. Toda to ni bila literarna plaža. Starec je doma iz Budimpešte. Stara je Budimpešta, z več rokami, ki so sloko, toda čvrsto objele Donavo. Novih poslopij ne vidim. Puste, mokre, zakajene ulice, kamioni, prepleškani z rjavo barvo. To je menda vojna barva. Avtomobili znamke „Pobeda“. Taksijev ni. Jaz pa ne skoparim, kajti 200 goldinarjev me bo tudi brez znanja madžarskega jezika odpeljalo v jugoslovansko poslaništvo. Tako se je tudi zgodilo. Peljal sem se po Budimpešti, po istih ulicah, po katerih sem hodil decembra 1954. Kaj se je spremenilo? Verjamem ljudem, ki pravijo: „Da, spremenilo se je,“ toda jaz tega ne opazim: megla je mokra in gosta.

Na poslaništvo: „V Madžarski vre“. „Scabad nep“ je poslal pozdravno brzojavko „Tribuni ludu“. Jože Ravaj se jezi na novinarje. Jezita se tudi Gerö in Hegedis, ki sta pol ure za menoj prispela iz Jugoslavije. „Madžari so navdušeni za Poljsko in Gomulko. Pisatelj in novinarji skupaj s študentovsko mladino so nosilci boja proti stalinizmu“. Dobro, novinarji in študentje. Jaz pa sem v svojem govoru, namenjenem proslavi revije „Veliki svet“, v govoru, v katerem posredujem osebne informacije o sodobni jugoslovanski literaturi in še bolj osebno gledanje na probleme odnosov med političnimi sistemi in umetnostjo napisal tudi tole: „Če niso časi neposrednih revolucionarnih akcij, če človek ne živi v trenutkih, v katerih se odloča o svobodi in politični usodi narodov, če torej položaj ni takšen, literatura pa ima ambicijo, da je politični voditelj v družbi, tedaj je to samo dokaz nerazvitosti in okostenosti demokratskih oblik sistema in drugih političnih činiteljev. Če pa družbeno politični sistem vztraja na političnem aktivizmu literature kot nalogi, glavni nalogi, tedaj stvari v takšnem družbenem sistemu niso v redu.“

Vzamem nekaj madžarskih časnikov in kar na slepo po grafični obliki naslovov prosim tovariša, naj mi jih prevede. „Irodalmi úrsag“ („Književne novine“), glasilo madžarskih pisateljev, sedmo leto številka 42 z dne 24. oktobra 1956. Naslov „Skrbi države“. Citiram: „Že več tednov čutim nezadovoljstvo. Svobodno in odkrito pišemo o vsem, toda o ljudstvu, o njegovem ljudstvu (mišljen je Jožef Atala, revolucionarni pesnik), o njem nič ne pišemo. To so delavci... Nenehoma slišim vprašanja: Ali imajo zadostne mezde, ali imajo dovolj veselja? Res, zadnje mesece smo bili njihovo bitko. Zahtevali smo več svobode, več spoštovanja, več zakonitosti in rehabilitacijo humanosti. Vse to pa tudi oni zahtevajo zdaj. Nismo pa rekli dvomno, da so vse napake izvirale iz obdobja, ki bo zdaj zaključeno in ki so jih najbolj prizadele. Količkrat se je zgodilo, da smo videli kako ženo uklenjene delavce iz tovarne, pa se nismo vprašali, koliko je med njimi rehabilitiranih. In nadalje: Ali smo pogledali njihova stanovanja in v njihove lonce, v katerih kuhajo? Ali smo govorili o njihovih ženah, ki morajo postajati v „repih“? Ali smo se vprašali, kakšne so njihove življenje? Ali smo jih vprašali, kakšne so njihove mezde in koliko imajo razvedrila? Mi hočemo, da imajo večje mezde in več razvedrila. Njihove skrbi bomo odpravili šele, ko bomo uredili vprašanje državnih skrbi. Vsi vemo, kakšne so te skrbi, ali jih vsaj slutimo. Nekatere državne skrbi bodo skrbi nas vseh, ne pa samo članov ozkih vodstev.“

V članku „Svoboda branja“ pa pravi pisatelj Miklos Veselenyi: „Mislimo, da nismo

osamljeni v stališču, če trdimo, da je ves narod polnoleten in sposoben, da si upravlja sam in da sam odloča o svoji usodi. Toda iz tega lahko povzamemo razne posledice. Predvsem, če je narod v političnem oziru polnoleten, mora prav tako ceniti to stvar tudi s stališča duhovnih vrednot. K duhovni polnoletnosti pa spada tudi pravica, da lahko vsak državlján dežele v tisku in knjigi prebere, kar ga veseli in za kar se zanima. Naj pove to jasno. Dovolite, da bodo po ulicah prav tako prodajali „Times“ in „Monde“ in „Zürcher Zeitung“, kakor prodajajo „Daily Worker“ in „Volksstimme“. Ne vidim, kakšne bi mogle biti tu ovire, kje je tu nevarnost ali kako zlo.“

Ne utegnem več brati oziroma poslušati branja, ker je prišel pisatelj Fisi, urednik „Velikega sveta“ in me pospremil v Margetsziget. To je hotel delegatov, diplomatov, trgovcev, vohunov vseh barv na svetu in budimpeštanskih vlačug seveda, za dobro razpoloženje gostov in za aktivno bilanco hotela, ki ne posluje po „gospodarskem računu“. Jugoslovanska zastavica na mizi daje mojemu kosilu očitno reprezentativen značaj. Hitimo v „Zvezo madžarskih pisateljev“. Prvi udarec po mojem častihlepu. Stopnišče je polno pisateljev, vznemirjenih, poslovnih. Saloni so polni, toda nihče ne opazi moje navzočnosti. Vdan v svojo usodo pomislim: Saj sem vendar napisal samo dva romana, ki ju šele zdaj prevajajo v madžarščino. Naposled me zelo prijazno sprejme predsednik „Zveze madžarskih pisateljev“ Peter Veres, moj znanec iz Moskve od leta 1954. Govoriva o problemih prevajanja in o poškodbah književnih del po preobrazbi v drug jezik. Ne morem pa si kaj, da ne bi vprašal: „Prosim vas, kaj pa se dogaja v vaši hiši?“

„Naša zveza in študentovske organizacije so sklicale miting na Petöfijevem trgu. Hočemo tisto, kar so dosegli Poljaki. Tudi vi morate z nami tja.“

V meni nastane kratka dilema okrajnega politika, toda radovednost je moja napaka: „Grem“. Vendar pa vprašam:

„Slišal sem, da je vlada prepovedala miting.“

„Da. Bila ga je prepovedala, pa je pravkar svoj sklep preklcala. Tudi vi morate razumeti, da so stari časi minili.“

Moja skromna radost ne potrebuje komentiranja. Odhajamo, peš, v skupini je menda kakih 60 ljudi, radovednost ulice pa narašča. Ura je že tri, na Petöfijevem trgu je zbranih okrog spomenika nekaj sto ljudi. Malone tečemo — zamudili smo. Mojega tovariša prime za roko priletna meščanka v ponošeni obleki, pripadnica razreda, ki životari od prekupevanja in znanja tujih jezikov.

„Kam pa hitite? Vse je zaman, Madžarski nikoli ne bo vrnjena stara svoboda.“

Moj tovariš ji ljubeznivo odgovarja: „Stara ne, pač pa si bomo priborili novo.“

Na podstavku Petöfijevoga spomenika stoji več razburjenih delavcev in grdo dekle, ki se ne sramuje solz. Delavec s stisnjenimi in dvignjenimi pestmi v slogu našega Stevana Filipovića pod vešali leta 1941 pa kriči: „Delavci so v sponah, jaz pa vam prinašam njihove pozdrave in vam pravim: Delavski razred je z vami, tovariši, študentje in pisatelji.“

Ploskanje. Drhtim in kmalu si brišem solze. Neki človek se skloni in na njegova ramena stopi fotoreporter. Pisatelj Peter Veres mi pravi, preden odide, da se povzpne na podstavek: „Zapomnite si, to je prva madžarska revolucija brez tujih idej in tujega vmešavanja.“

Potem pa Veres med pozdravljanjem dočela prisrčno in prizadeto prebere resolucijo uprave Zveze madžarskih pisateljev. V 16 točkah te soglasno sprejete resolucije zahtevajo pisatelji demokratizacijo dežele, odločen boj proti stalinizmu, učinkovite ukrepe za zboljšanje življenjske ravni in zunanjo politiko na podlagi enakopravnosti in neodvisnosti Madžarske. Na tem mitingu brez mikrofonov, kjer je Petöfijev spomenik govorniški oder, ljudje ne tulijo, kriče. Mnogi jokajo. Petöfijev grob je črn, mračen in razdražen.

Vprašujem se: Ali je takšno srečanje s Petöfijem in s tradicijo samo slog in patetika ali pa start v novo in drugačno usodo Madžarske. Pojavi se avto z zvočniki „Petöfijeva kluba“ in poziva ljudi, naj odidejo na trg z Böhmovim spomenikom, kamor so se že napotili študentje in kjer naj bi bil glavni miting. „Petöfijev klub“ razglaša po zvočnikih svoja gesla: „Zahtevamo madžarsko-sovjetsko prijateljstvo na podlagi leninistične enakopravnosti!“ „Novi petletni plan, ki bo upošteval blagor ljudstva!“ „Imre Nagyja na vodstvo!“ „Proč s stalinistično gospodarsko politiko!“ „Naj živi bratrska Poljska!“ „Delavsko samoupravo v tovarne!“ „Dajte nam socialistično demokracijo!“

Spreved se formira in napoti proti Budimu. Iz sosednje ulice se nam pridruži spreved študentovske mladine v najlepšem redu.

Studentje prepevajo revolucionarne mladinske pesmi, tiste stare iz let 1945 do 1948, o katerih pravi moj tovariš, da so že pozabljene. V tem sprevedu so sama lepa dekleta in vsi fantje so visokih postav. Drhtim in zadržujem solze. Čutim puško na desni rami in utrujenost v nogah, sklonil sem se, partizan sem, hodim vzdolž Jastreba. Poljubil bi vse, kričal bi, govoril. Zdaj že v tej zanesenosti ves v partizanskem ognju kaj morem, takšen sem pač, kesam se, da sem malo prej pri Petöfijevem spomeniku, ko so zahtevali, naj tudi jaz govorim, to odločno odklonil in brez oklevanja izjavil, da mi niti na misel ne pride, da bi kakorkoli politično sodeloval v teh dogodkih. „Toda zakaj, vi govorite o svobodi in socializmu in se ne zmenite za naše madžarske posle,“ je rekel tovariš, ki pa ni mogel vzbuditi v meni nobenega oklevanja. Zdaj pa že hodim v sprevedu. Ljudje imajo svojo veljavo samo, kadar se bore, narod je narod samo, kadar se bori. V tem trenutku popravim nekatere svoje mirdobne nazore o ljudstvu in mit o hrabrosti. Toda zdaj smo pri poslopu notranjega ministrstva, miličniki nas gledajo bolj ravnodušno kakor radovedno in vendar mi pravi tovariš, ko opazi na hodniških organe državne varnosti v civilu:

„Vi ste bili partizan. Prosim vas, ker nimamo nobenih vojnih izkušenj, za primer, da bi začelo pokati, da prevzamete poveljstvo, ubogali vas bomo.“

„Ne čutim, da je položaj takšen in da bo treba uporabiti moje partizanske izkušnje,“ pravim, sam pri sebi pa pomislim: „Saj se nisi, Dobrica Čosić, vojaško proslavil takrat,

ko bi se bil lahko in ko je bilo to mnogo bolj potrebno, kakor pa je potrebno tu v Budimpešti.“ Vendar pa je to mojemu jugoslovanskemu častihlepu prijetno. In še več. Tako vznemirjen sem bil samo 27. marca 1941, ko sem prišel leta 1944 v osvobodeno Prokuplje, in na petem kongresu KPJ leta 1948. Za vsak primer se oziram po ulicah, vogalih in drugih malenkostih, koristnih za umik, pisatelj ob meni pravi: „Kako lepo bi bilo zdaj, ko bi začelo pokati, ko bi bil nevarno ranjen, toda ne smrtnonevarno seveda, potem pa bi napisal iz Budimpešte razburljivo reportažo.“

Gremo čez viseči most, pridemo v Budim in se vključimo v študentovski spreved z zastavami in transparenti, dolg cel kilometer. Ljudje obešajo na okna zastave, spreved ploška in pozdravlja. Opozore me, da so to madžarske narodne zastave brez grba ljudskodemokratske Madžarske, ki jih spominja na sovjetski grb. Opazim, da ljudje zastave, ki jih izobešajo na oknih, razvijajo z drogov samo do grba. Meni to ni všeč, pa molčim. Žena maha z balkona z otročičkom in pozdravlja spreved. Ulica buči od ploskanja in pozdravov. Na hodnik pade razbito steklo. Ne da bi se zmenil za to, starec še naprej pritruje drog zastave na okenski okvir. Pridemo do spomenika junaka iz leta 1848, Böhma, po poreklu Poljaka. Ta majhen trg meji na poslopje zunanjega ministrstva, kjer zavihra v nekaj minutah na desetine narodnih zastav, starih, brez socialističnega grba. Le od kod so dobili toliko zastav, se vprašujem. Ne utegnem se znati v svoji zbežanosti in osuplosti, kajti trg meji tudi na vojašnico, kjer je videti na strehi pod odtrgano opeko vojaške glave. Tudi okna so polna vojakov, prizor je zelo scenski in nevsakdanji. Mnogiča skandira: „Košutov grb. Košutov grb!“ Pojavi se Košutov grb. Pojavi se več metrov dolg in širok Košutov grb, ki so ga izdelali na hitro roko študentje Akademije za likovno umetnost (Nadaljevanje na 6. strani)

Dobre knjige za dolge zimske večere

Ali ste že naročili knjižni dar SPZ?

Lepa je zbirka knjig, ki jih bo posredovala Slovenska prosvetna zveza v Celovcu slovenskim bralcem na Koroškem. Knjige je treba že sedaj naročiti pri krajevnih Slovenskih prosvetnih društvih, ki bodo knjige prejela in jih razdelila med čitatele. Zbirka obsega 5 knjig in stane 25.—šilingov. Knjige so naslednje:

1. Koledar slovenske Koroške za leto 1957.
2. France Bevk: »Iskra pod pepelom«, zgodovinska povest iz časa kmečkih upor na Tolminkem.
3. Beno Zupančič: »Mrtvo morje«, povest, katere nenavadni dogodki se razpletajo na ladji med Dubrovnikom in Avstralijo.
4. Ivan Ribič: »Kala«, napeta mladinska povest o psici Kali, ki bo prav gotovo postala slovenska Lassi.
5. Dr. Miroslav Zei: »Morja in njihovi zakladi«, poljudnoznanstveno delo o čudovitem vodnem in podvodnem svetu, o vrtu, kjer človek samo žanje in nič ne seje. Knjiga je opremljena s številnimi zanimivimi posnetki, ki bodo napravili bralcem mnogo veselja.

Ker smo doslej že o vseh razen o zadnji knjigi te zbirke prinesli daljšo vsebino, bomo danes spregovorili še o zadnji, o knjigi dr. Miroslava Zei-ja:

»Morja in njihovi zakladi«

Avtor v tej knjigi obravnava že večkrat načeto snov o bogastvih, ki jih človeku nudi morje zlasti ob svojih obalah, medtem ko so širni ocean in globoka morja ostala še nedotaknjena. Z rastočim pomorstvom je človek prodiral tudi globlje in dalje v notranjost oceana. Razvil se je velik morskí ribolov in kitolov, vzreja školjk in rakov, pričeli so pridobivati dragocene kemične spojine. Morje je postalo plodna njiva, kjer je človek le žel in nič sejal, nastalo je neizčrpen rudnik, pa tudi vrt najrazličnejših alg, ki so na Daljnem vzhodu nadomestile našo vrtno zelenjavo. Z ribami se preživljajo milijoni ribičev in ljudi, stotisoči pa so zaposleni v ribji industriji. Kitovo olje, meso, kitova kost in dišeča ambra so bogati zakladi, ki jih daje morje človeku že nekaj stoletij. O tem in še o marsičem drugem govori ta knjiga, ki je bogato ilustrirana ter enako opremljena kot je bila lani knjiga »Dežele svetov«, ki jo številni bralci poznajo, saj jih je s svojim poljudno pisanim tekstom in lepimi posnetki povedla v najrazličnejše dežele sveta. Knjigo so mnogi bralci z velikim odobravanjem sprejeli, saj so se še in še vračali k posameznim poglavjem

in romali po deželah. Prav tako pa tudi knjiga o morskem življenju obeta mnogo uspeha pri naših bralcih, saj je prav tako poljudno pisana in vsakomur razumljiva. Knjige, ki jih v skupni zbirki dobimo po tako nizki ceni, predstavljajo za vsako hišo pravi zaklad, saj bodo vsi radi posegali po njih in jih brali.

Proti majhnemu doplačilu pa si skupno z zbirko zgoraj omenjenih knjig lahko naročite Udetovo razpravo: »Teorija o vindišarjih«, ki jo je izdala Slovenska prosvetna zveza v Celovcu. Tudi ta brošura bo slehernemu v korist, saj smo ravno mi stalno izpostavljeni raznim napadom zagriženih šovinističnih hujskačev, ki nas skušajo žaliti s tem, da nas zmerjajo z vindišarji. Razprava daje jasen odgovor različnim »teoretikom — šovinistom«, ki hočejo koroške Slovence razdvajati in slabiti.

Pohitite in še danes naročite knjižni dar Slovenske prosvetne zveze za leto 1957 pri krajevem Slovenskem prosvetnem društvu.

KULTURNE DROBTINE

Na univerzah zelo veliko študentov

UNESCO je izdala pregled o številu študentov na tujih univerzah v letu 1954. Iz pregleda se vidi, da je vsega četrtilijona akademikov študiralo v tujini. Na univerzah v Združenih državah Amerike je študiralo tistega leta 34.000 tujih študentov, v Franciji in Angliji po 9000, v Nemčiji 4.500. V tujino je največ (4.900) študentov odšlo na študij iz Kanade, po 3.000 iz ZDA in Koreje, 2.600 pa jih je tega leta odšlo na študij na tujih univerzah iz Grčije.

Letošnji festival v Salzburgu

V okviru letošnjega festivala v Salzburgu, ki so ga zaključili 30. avgusta, je bilo, kot poroča direkcija festivala, skupno 88 uprizoritev v 41 dneh. V to število je všteti tudi 14 jaynih generalk. Skupno je vse prireditve letošnjega festivala obiskalo 112.398 oseb iz 47 različnih držav vsega sveta. Organizacijski odbor je oskrboval z najrazličnejšim gradivom 624 novinarjev (iz 42 držav), ki so se zglasili na festivalu. Med njimi je bilo 58 fotoreporterjev.

Uprava festivala je objavila tudi že prve programe za festival v letu 1957. Med nastopajočimi bo tudi dirigent dr. Karl Böhm, o katerem se je v zadnjem času mnogo govorilo.

Ljubiti pesem — pomeni ljubiti vse dobro in lepo v človeku

Zapiski z letošnje turneje podjunskih pevskih zborov

Minulo soboto in nedeljo so združeni podjunski pevski zbori Slovenskih prosvetnih društev iz Pliberka, Šmihela, Štebna, Železne Kaple ter St. Vida v Podjuni gostovali s koroško slovensko narodno pesmijo na Ravnah, v Šoštanj in Celju. Na državni meji so pevce sprejeli predstavniki Sklada Prežihovega Voranca, predsednik Gačnik, Šmid in Brandtner, ki so jih spremljali vso pot. Odbor Sklada se je s hvalevredno postrtovalnostjo prizadeval, da je bilo za gostovanje povsod vse najboljše pripravljeno. Letošnje gostovanje koroških slovenskih pevcev je bilo že četrto v štajerski predel Slovenije, vendar vsakokrat v druge kraje. Ob vsakem gostovanju so naše pevce povsod navdušeno sprejemali, da smo imeli občutek, da smo zares prišli svoji med svoje. Slovenska pesem je pač tista skrivnostna vez, ki nas večno veže z vsemi ljudmi, ki jim je naša beseda kot dragocena prirodna dobrina pri srcu.

Na Ravnah na Koroškem

Tako je bilo tudi letos. Takoj prvi sprejem na Ravnah je bil iskren, veličasten in prisrčen. Občutkov, ki so nas prevzeli ob množici na trgu, ob zvokih železarske godbe, ob prisrčnih pozdravnih besedah podpredsednika občine Kokalja, ni mogoče zajeti v besedah. Prijetno presenečenje za naše fante je bilo, ko so jim tri brhka dekleta v nošah, pripela šopke, se razigrano smehljala, da je mladim pevcem postalo kar toplo pri srcu.

Bilčovs

Volitve v kmetijsko zbornico in njene pododbore so za nami. Pri nas je bila borba za mandate na zunaj bolj mirna, tembolj žilava pa je bila propaganda od volivca do volivca na tihem. Javnega zborovanja razen Bauernbunda ni imela pri nas nobena volilna skupina. Izid volitev je bil za volilno skupnost Kmečka gospodarska zveza še dosti uspešen. Za deželno in okrajno kmetijsko zbornico so volivci oddali za Kmečko gospodarsko zvezo 54, za Bauernbund 58, za socialistični Arbeitsbauernbund 23 in za Freiheitliche Bauernschaft 3 glasove. Za krajevni kmečki odbor je KGZ postavila skupno listo s socialisti ter smo skupno dosegli 76 glasov, Bauernbund in Freiheitliche pa skupno 60 glasov. V občini imamo torej 16 glasov večine, na kar smo lahko ponosni. V občini ima naša lista 3 in Bauernbund 3 mandatarje. Pri volitvi predsednika krajevnega kmečkega odbora bo po zakonu odločil v tem primeru žreb. Za četrti mandat nam je manjkalo samo 5 glasov iz česar sledi, da trditev, da za en ali dva glasova ne gre, le ne drži. Vsak glas je važen in lahko odločilen.

Vsem našim sodelavcem in volivcem naj bo tem potom za njihovo delo in prizadevanje izrečena prav iskrena zahvala s prošnjo in opominom, da držijo tudi za naprej tako zvestobo in disciplino, ker na ta način nam bodo tudi nadaljnji uspehi zagotovljeni. Poudarjamo ponovno, kar smo zapisali pred volitvami: Naša borba velja za pravice malega in srednjega kmeta, ki morata sama delati in garati na svojem gruntu. Vemo, da veleposestniki in »herrenbauri« ne morejo in nočejo razumeti položaja našega malega in srednjega kmeta.

Področica

V četrtek preteklega tedna, nekaj po četrti uri zjutraj, so našli železniški delavci, ko so prišli iz predora, ob železniški progi truplo moškega z docela razbito glavo. Ugotovili so, da je bil mrlič 43-letni miner Karl Orövetz, ki je bil zaposlen pri eni izmed gradbenih tvrdk. Kakor znano, izgrajujejo predor na avstrijski in jugoslovanski strani. Trvdke potrebujejo pri tem delu kvalificirane delavce, ki si jih morajo priskrbeti tudi iz drugih krajev. Tudi ta miner je bil doma na Gradiščanskem. V predoru je delal šele od 2. oktobra letos ter je bil, kakor pravijo, zelo sposoben in marljiv delavec. Glede nesreče domnevajo, da je bil Orövetz na poti na nočno delo v predoru. Na usodno nesrečo ga je zadel tovorni vlak, ki je privozil iz Jesenic, ter ga smrtno poškodoval.

Okusno opremljeno dvorano v Titovem domu je zvečer napolnilo ravenko občinstvo: tovarniški delavci-železarji, mladina, dijaki in profesorji ter tudi kmečki ljudje iz okolice. Zastor se je dvignil in mehka, ubrano zapeta naša narodna pesem je pod vodstvom pevovodje Foltija Hartmana zavalovila v dvorano. Prvi nastop je bil za naše pevce brez dvoma preizkušnja, toda morebitna trema je na mah minila, ko je občinstvo z močnim pritrdjevanjem sprejemalo pesem za pesmijo. V začetku drugega dela sporeda je spregovoril predstavnik DPD »Svoboda«, profesor Borut Medvešek in med drugim dejal, da so se nocoj Ravenčani zbrali, da bi spet prislunili utripu slovensko čutečega srca, ki se razodeva prav v domači pesmi. Ljubiti pesem, je dejal, pomeni ljubiti človeka, ljubiti vse tisto, kar je lepega v človeku, ljubiti slovenskega človeka in razumeti njegovo dušo in srce. Izrazil je prepričanje, da pesmi koroških pevcev izpovedujejo, da slovenstvo v dušah prebivalcev onstran meje živi in na njihovih ustih slovenska beseda ni umolknila. Nato je živahno pozdravljen povzel besedo predsednik SPZ v Celovcu, dr. Franci Zwitler ter izrekel zahvalo za lepi sprejem in gostoljubje. Dejal je, da s pesmijo izpodbijamo trditve o koroških Slovencih, češ da živijo svoje posebno narodno življenje. S pesmijo dokazujemo, da smo vsi sinovi slovenskega naroda. Poslanstvo naše pesmi pa je predvsem, da z njo tudi gradimo most med narodi in doprinašamo medsebojnemu sporazumevanju in prijateljskemu sožitju med narodi, da krepimo prizadevanje za trajni mir ter utiramo pot napredku. Zbrana publika si je vzhičena osvajala njegove misli.

Po koncertu, ki je kakor upamo, Ravenčane zadovoljil, se je v Domu železarjev, v veliki moderni restavraciji in kavarni razvila nad vse iskrena in neprisiljena prava zabava. Ravenčani so ljudje, ki se znajo po naporu tedenskega delu, ko v veliki jeklarni predelujejo množine železne rude v plemenito jeklo, tudi sproščeno poveseliti. Pa tudi vsi drugi stvaritelji na najrazličnejših delovnih področjih: obrtniki, kmečki ljudje in izobraženci se povežejo v veliko harmonično enoto. Odlična godba je marljivo igrala in vse je plesalo v veselem poskočnem plesu. Ravenčanke so bile prav prijazne in naši fantje so bili presrečni in veseli. Ob tej priložnosti so čestitali s pesmijo »Zadoni nam...« direktorju železarne Gregorju Klančniku za njegov 43. rojstni dan. V besedah mu je iskrene čestitke izrekel predsednik naše SPZ.

Prekmalu je kazalec pokazal že pozne trudne ure in podati smo se morali h kratkemu počitku. V nedeljo zjutraj smo obiskali gomilo Lovrota Kuharja-Prežihovega Voranca in se poklonili spominu svojevrstnega koroškega pisatelja, samorastnika koroške zemlje.

Mimo Hude luknje in Velenja v Šoštanj

Mimo Hude luknje, kjer smo se na kratko ustavili, smo se na poti v Šoštanj nekaj časa zadržali tudi v Velenju. Kraj je poln zanimivosti, poleg tega pa velikega gospodarskega pomena; tukaj se nahaja ogromni premogovnik lignita, s katerim kurijo termo-elektrarno v Šoštanj. Dva inženirja sta nam obrazložila posebnosti kraja, kjer je posebno zanimivo nastalo jezero. Za šport in razne prireditve imajo prvovrstno urejen štadion in idiličen poletni kinoprostor. Škoda je, da nismo imeli za Velenje več časa. Morali smo dalje, ker v Šoštanju je našo skupino čakala na trgu ogromna množica tamšnjega prebivalstva. Vse je bilo na trgu: predstavniki občine, kulturnih organizacij, delavci številnih podjetij, šolska mladina in mnogo okoliškega prebivalstva. Spet je zaigrala godba in predsednik PD »Svobode« in podpredsednik občine Jože Brunšek je izrekel našim pevcem iskreno dobrodošlico. Kljub precejšnjemu mrazu nam je bilo ob toplem sprejemu gorko v srcih.

Naša prva pot v Šoštanju je bila, da smo pohiteli pred rojstno hišo partizan-

skega pesnika Karla Destovnika — Kajuha, ki je komaj 22 let star položil svoje mlado življenje na oltar domovine. Pod imenom Kajuh je med vojno pisal udarne in bodrilne pesmi, v katerih je doživeto zapel o trpljenju slovenskega ljudstva in njegovem junaškem uporu. Počastitev mladega junaškega pesnika pred njegovo spominsko ploščo je bila za naše pevce lepo dejanje, pomenljive spominske besede pa je spregovoril predsednik SPZ.

Nato so nam pokazali ogromno termo-elektrarno, ki je napravila na vse veličasten vtis in je ponoven dokaz delovnih zmag slovenskega ljudstva za napredek in gospodarsko osamosvojitve, priča ogromnega dela in naporov, kar smo lahko videli tudi v vseh drugih krajih. Popoldne pa je številno prebivalstvo mesta in okolice, kjer je poleg elektrarne razvita močna lesna industrija in kjer deluje tovarna usnja in industrija konfekcije, napolnilo kot še nikoli prostorno dvorano Prosvetnega društva »Svoboda«. Tudi tukaj so podjunski pevski zbori postregli hvaležnim poslušalcem z našo narodno pesmijo. Predsednik »Svobode« Jože Brunšek je z v srce segajočimi besedami izrazil dobrodošlico našim pevcem in povedal mnogo lepega o naši narodni pesmi. Lini Lahova je podarila pevcom prekrasen šopek, lesni kombinat pa pester album. Za lepi sprejem in izkazano gostoljubje se je spet zahvalil predsednik SPZ dr. Franci Zwitler.

Večerni mrak je legal na prekrasno pokrajino, ko smo se poslovili od vrlih Šoštanjčanov, spet za nepozabno doživetje bogatejši. Bilo nam je kar nekako tesno pri srcu, ko smo zapuščali kraj, ki smo ga vzljubili v teh kratkih urah.

V Celju — mestu ob Savinji

Prispeli smo v Celje, čedno in lepo mesto z mikavno pokrajino, priljubljenim turističnim krajem, močnimi delavskimi centri in kulturnim središčem svojega zaledja, saj deluje v kraju 65 družbenih organizacij. Brez dvoma so bili naši pevci nekoliko zaskrbljeni, kako bodo odrezali s pesmijo, ki so jo prinesli v to kulturno razgibano središče. Toda veličastni, nepopisno navdušeni sprejem na trgu, kjer nas je pričakala nešteta množica, je razpršil vsako malodušje. V srcu mesta je vrelo in kipelo, kazalo je, kakor da bi nastala pobuna, da je izbruhnila revolucija. Zares, bila je revolucija, revolucija bratskih src, ki so prekipevala pozdravljala nas koroške Slovence. Ko je odigrala železničarska godba, je predsednik DPD »Svobode« profesor Ferlinc izrekel pozdravne besede — kakor je dejal — najdražjim gostom, bratom iz zamejstva.

Celjani so napolnili veliko dvorano, ki pa je bila premajhna za vse, ki so hoteli na koncert, kajti dejali so, da bi lahko razpečali še dvakrat toliko vstopnic. Ko so se začeli pevci formirati na oder, se je usul v pozdrav viharen aplavz, ki je trajal dolgo. Končno je nastala tišina in prva pesem o samcu v šmihelski kajžici je zadonela v dvorano. Ko so izzveneli zadnji akordi, se je usula toča dolgoletnega odobravanja. In tako je celjsko občinstvo z zadovoljstvom sprejemalo ves spored naše domače pesmi.

V začetku drugega dela sporeda sta spregovorila predstavnik DPD »Svoboda« Celje in v imenu naših pevcev predsednik SPZ v Celovcu. Oba sta podčrtala pomembno poslanstvo pevske kulture, ki dviga zavest in zvestobo do naroda, ki prihaja iz srca in sega v globino. Pesem je umetnost, ki govori vsem umljiv jezik ter je najtrdnjša vez skupne zavesti in tvori most med narodi. Prebrali so tudi brzojavko predsednika Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije Ivana Regenta, ki je tudi naglasil dobrodošlico koroškim pevcom ter jim želel mnogo uspeha. Ob tej priložnosti so obdarili naše pevce z lepimi darili, ki so jih poklonili: DPD »Svoboda«, komorni zbor Celje, zbor Ivan Cankar, železničarsko prosvetno društvo Prešeren, tovarna emajlirane posode, cinkarna in zastopnik koroških študentov. Koncertu je prisostvoval tudi profesor glasbe Luka Kramolc, ki je priredil in uglašil mnogo koroških narodnih pesmi

ter so vrsto njegovih pesmic naši pevci tudi zapeli.

V hotelu Evropa se je nato razvila najprisrčnejša družabnost, h kateri je z izbornim petjem prispeval tudi Komorni zbor Celje. Končno je prišel čas ločitve, ki seve ni bila lahka. Naši pevci so se vrnili polni najlepših vtisov in doživetij ter moralno okrepljeni, da bodo s še večjo voljo in vnemo gojili slovensko pesem na Koroškem. Vsem pa, ki jih v reportaži nismo mogli osebno imenovati, predstavnikom Prosvetnih društev Svobod, funkcionarjem drugih ustanov in vsemu gostoljubnemu prebivalstvu, ki smo ga na gostovanju srečali, še enkrat naša najiskrnejša zahvala za pozornost in zanimanje, ki so nam jo izkazali.

Zopet številne žrtve prometa

Prometnih nesreč je še vedno dosti. Tako je bilo v preteklem tednu v Avstriji 1009 nesreč na cesti. Pri tem je bilo 688 oseb poškodovanih in 24 mrtvih. V 40 primerih so vozniki pobegnili ne da bi se zanimali za žrtve, v 39 primerih pa so ugotovili, da so bili šoferji pijani.

Na Koroškem je bilo 92 prometnih nezdod; pri teh je bilo 70 ljudi poškodovanih, dve osebi pa sta našli na cesti smrt. Sicer je zadnji čas opaziti, da število prometnih nezdod pada, vendar pa je, ako upoštevamo, da se je promet na naših cestah v zadnjem času zelo zmanjšal, še zelo visoko in še vedno dokazuje, da so številni vozači na cesti še nedisciplinirani in brez čuta odgovornosti do soljudi, ki jih s svojim brezbrzišnim obnašanjem na cesti tirajo v nevarnost.

Razne vesti iz Koroške

Pred nedavnim se je podjetnik Jožef Steiner iz Vrbe smrtno ponesrečil pri prometni nezgodi v Trstu. Z lastnico podjetja je bil na obisku pri znancih. Ko je izstopil iz svojega avtomobila ter hotel prečkati ulico, ga je povozil neki tržaški avto. Dan pozneje je v neki tržaški bolnišnici podlegel zadobljenim poškodbam.

V zadnjem času je policija v Celovcu prišla štiri 17-letne fante, ki so ukradli štiri mopede, različne pritikline h kolesom in orodje. Policiji so že v poletnih mesecih in v jeseni prijavili več takih tatvin. Po dolgem času šele so prišli storilec na sled ter so aretirali dva vajenca in dva pomožna delavca. Mladičiči so priznali, da so izvedli 30 tatvin, predvsem ob jezeru, pred zabavnim parkom velesesma, na športnem prostoru in pred kinoma Prechtl in Carinthia.

V Podkloštru so orožniki pred nedavnim prijeli 16-letnega delavca iz Brucka na Muri. Fant je povedal, da je naskrivaj odšel od doma z namenom, da se prehitopi v Italijo. Tudi v bližini Vrta-Megvarje so varnostni organi ustavili dva mladince, ki sta že pred nekaj dnevi pobegnili iz Dunaja prav tako s ciljem Italija. Vsem trem so oči postave preprečile nadaljno pot.

Potujoči kino SPZ predvaja

od sobote, 24. novembra do četrtega, 29. novembra 1956 film:

»O Cangaceiro«
(Die Gesetzlosen)

v soboto, 24. novembra, ob 20.00 uri v Globasnici pri Šoštaru,
v nedeljo, 25. novembra, ob 13.00 uri v Grabalji vesi pri Pušniku,
ob 15.00 uri v Št. Primožu pri Voglu,
ob 20.00 uri v Šmihelu pri Šercerju,
v torek, 27. novembra, ob 20.00 uri v Zgoranjem Bregu — Brnci pri Mušetu,
v sredo, 28. novembra, ob 20.00 uri v Ledenicah pri Rauschu,
v četrtek, 29. novembra, ob 20.00 uri v Kotmari vesi pri Ilnu.

KOLENDAR

Nedelja, 25. november: Katarina
Ponedeljek, 26. november: Silvester
Torek, 27. november: Virgillij
Sreda, 28. november: Ruf in tovariši
Četrtek, 29. november: Saturnin
Petek, 23. november: Klemen
Sobota, 24. november: Janez

Vse pride na dan

ZANIMIVOSTI

Ko se je 10. maja 1940 zaslilo brnenje letal nad starinskim mestom Freiburgom v Zahodni Nemčiji, se noben meščan ni ozrl v nebo, saj to mesto vendar ni imelo nobenega vojaškega pomena.

Nenadoma so švitsile bombe. Slikovito staro mesto Freiburg se je znašlo v ruševinah. Naslednjega dne je Hitler vreščal po radiu, da so zavezniki prelomili sporazum o varovanju odprtih mest. Kričal je: »Pet nemških bomb bo padlo na vsako sovražnikovo«, in svojo surovo obljubo je tudi skušal držati.

Nacistična letala so se znesla nad Rotterdamom, preletela Rokavski preliv, da spremenijo Dover in Portsmouth v razvaline, da pustijo London in Coventry v plamenih. V vojni besednjak so prišle nove besede: »bliskovita« in »totalna« vojna.

Zavezniki so freiburški primer ves čas po vojni zagrizeno preiskovali, ker so vedeli, da tisto noč ni bilo okoli Freiburga nobenega zavezniškega letala. Pred kratkim pa so nemški uslužbenci v Institutu

za sodobno zgodovino v Münchenu našli arhive, ki so pokazali, da so bila tista letala v resnici nemška. Feldmarschall Hermann Göring jih je namreč tedaj poslal iz Landsberga nad Dijon v Franciji. V gostih oblakih pa so se Göringovi bombniki izgubili in pomotoma zmetali svoje

breme nad Freiburg. Göring in Hitler sta se po tem dogodku sporazumela in zamolčala dejstva ter izrabila primer za neusmiljene letalske napade na zavezniška mesta. Začelo se je množično prelivanje krvi nedolžnih in nezavarovanih prebivalcev po mestih.

Pot je daljša, stroški veliko večji

Odkar je plovba skozi Suez nemogoča (med anglo-francoskim napadom na Egipt je bilo namreč v Sueškem prekopu potopljenih več ladij — op. ured.), ne preostane brodarjem nič drugega kakor plovba okoli Južne Afrike, ki se seveda daljša. Od Gibraltarja do Bombaja meri razdalja skozi Sueški prekop 8.900 km, od Gibraltarja okoli Južne Afrike pa 18.600 km, to se pravi, da se plovba okoli Južne Afrike podvoji.

Že samo zaradi velike razdalje je plovba okoli Južne Afrike dražja. Na angleškem primeru pa je opaziti, da nastopajo tudi druge okoliščine — torej ne samo razdalja — ki podražijo pot. Tovorna ladja 11.000 do 13.000 ton bo vozila iz angleških pristanišč v Indijo 24 dni več kakor skozi Suez, na Daljni vzhod pa samo 15 dni več. Ta razlika nastaja zaradi tega, ker plovejo na Daljni vzhod hitrejša ladje

kakor v Indijo. Res je, da brodarji prihranijo pristojbino, ki jo morajo plačati ladje za plovbo skozi Sueški prekop. Toda kljub temu povzročajo plovba okoli rta Dobre nade večje stroške.

Med te spada na primer povišanje cene, po katerih morajo ladje nabavljati gorivo. Gorivo, ki stane v Adenu (v Perzijskem zalivu) 142 šilingov za tono, stane v Capetownu 176 šilingov in 6 penijev. Angleški brodarji so povišali prevoznino blaga na ladjah, ki plovejo okoli Južne Afrike, za 15 %. Po računih sodelavca »Financial Times« stane plovba iz Anglije okoli Južne Afrike v Indijo 27.450 funtov šterlingov več, na Daljni vzhod pa 28.040 funtov šterlingov več kakor skozi Sueški prekop. Zanimivo je, da so stroški za potovanje v Avstralijo približno taki kot so bili doslej.

Mark Twain:

OBZIRNO Povedano

Ko se je pokojni sodnik Bagley takrat spotaknil na sodišču, padel po stopnicah in si zlomil vrat, je nastalo veliko vprašanje, kako bi to žalostno novico sporočili njegovi ženi. Naposled so spravili mrliča na voz našega starega vrlega voznika in mu naročili, naj pelje ponesrečenca na stanovanje gospe Bagleyeve, toda naj svoje delo opravi skrajno previdno in obzirno zlasti pa naj ne sporoči nesrečne vesti kar na mah, marveč naj gospo Bagleyevo na to temeljito pripravi.

Ko je prispel voznik s svojim žalostnim tovorom, je glasno kričal, dokler se ni na pragu pojavila sodnikova gospa.

Tedaj je vprašal: »Ali stanuje tukaj vdova Bagley?«

»Vdova Bagley? — Ne, ta ne stanuje tukaj!«

»O, stavi, kar hočete, da stanuje tukaj! Pa brez zamere — ali stanuje tukaj morda sodnik Bagley?«

»Da, sodnik Bagley stanuje tukaj.«

»Stavim, kar hočete, da ne stanuje tu-

kaj! Toda, kakor hočete; jaz nisem svoje glav. Ali je sodnik doma?«

»Ne, ta trenutek ga ni doma.«

»Sem si kar mislil! — Kajti — naslonite se ob steno, gospa — malenkost, ki vam jo moram sporočiti, vas utegne spraviti malo iz ravnotežja. Zgodila se je nesreča — zunaj na vozu leži stari sodnik. Če si ga natančneje ogledate, se lahko prepričate, da se tu ne da storiti nič drugega, kot da pride mrliški oglednik.«

Časopisna raca

Časopisi so že davno prinašali tudi vesti, ki se niso dale preveriti, torej vesti dvomljive resnice. Take vesti prinašajo časopisi še danes ter jim pravijo »časopisna raca«. Ob koncu preteklega stoletja še so jih zaznamovali s pristavkom »n. t.«, s kratico za »non testatum«, kar pomeni: ni preverjeno. V nemščini se »n. t.« sliši kot ente, torej Ente, kar je po slovensko raca.

Polo se je brez besede uklonil in odšel. »Drži se!« mu je še pomežiknil Rogač in napel svoje atletske roke.

Prišla je noč. Vseposvoda je mrgolelo straž.

Torek dopoldan.

Popoldne. — Čudno! Že v ponedeljek so pričakovali kosce, a tudi v torek jih še ni bilo.

V kampu je bilo še vedno vse po starem. Barake so bile blokirane. Kotle so nosili pred vhode. Hlebčke so zmanjšali. Kantino in trezarijo so zaprli. Tudi počivanje na pogradih čez dan so prepovedali. Korobači pa so peli in vžigali nepozabne spomine v noge, v roke, v život.

Preštevali so jih vsake dve, tri ure. Komaj so se razšli, spet so jih zganjali vkup. Bili so neutrudljivi. Toda končne številke so bile vedno iste: osem jih je manjkalo. Naj so šteli kakorkoli in kadarkoli: teh osem ni bilo več.

Zasliševali niso nikogar. Tudi tiste, ki so ležali skupaj s pobeglimi, so pustili pri miru. V očeh množice pa so le-ti zrasli, kakor da bi oni bili najmanj zastopniki tistih, ki so tako čudovito izginili.

Naslednjega dne okrog štirih popoldne je prišlo do nenadnega obrata. Iz blokirane trintridesete so opazili, kako je onstran žic blizu nagnjenega droga naenkrat kar mrgolelo uniform. Toliko jih še nikdar niso videli skup: zelene alpske

Ko so se približevale leta 1945 francoške čete mestu Meersburgu, je žena tamšnjega lekarnarja v vsej naglici na skrivaj zavila v navadne zavitke za čaj vso družinsko zlatino. Pozneje, ko so se časi pomirili, je v svoje največje začudenje ugotovila, da je med tem časom njen mož te zavitke prodal. Vendar se ves čas noben pacient ni zglasil v lekarni, da bi se pritožil zaradi napačne postrežbe.

Sprehod s kačo

V nekem predmestju Detroita često srečajo sedemdesetletnega Jamesa Jagera, ki vedno znova povzroča paniko med mirnimi meščani. Posebnost tega čudaka je namreč, da se sprehaja po ulici z velikanskim udavom okrog prsi in vratu. Kadar stopi v lokal ali tramvaj, se ljudje takoj razbeže. Policija mu ne more prepovedati sprehajanja s tako nenavadno spremljevalko, pač pa mu je prepovedala obiskovanje lokalov in tramvajev. Trdoglavi stavec se noče na noben način ločiti od svoje stalne spremljevalke. Skoraj se zdi, da je to poseben način ljudomrzništva.

Kdaj je človek zares star

Angleški industrijski zdravniki, ki so pred nedavnim zasedali v Londonu, so po svojih opazovanjih in izkušnjah ugotovili, da si marsikdo sam napiše smrtno obsodbo, če prezgodaj preneha z delom in stopi v pokoj. V korist zdravja in dobrega počutja je, da vsak dela tako dolgo, dokler le more in ga veseli.

Na vprašanje, kdaj je človek zares star, tudi zdravniki niso vedeli pravega odgovora. Po njihovem mnenju je lahko že štiridesetletnik tako izrabljen, da njegovo delo ni več gospodarsko koristno. Na drugi strani pa je lahko še osemdesetletnik koristen delavec.

Za dobro voljo

Zdravniška

Zdravnik preiskuje kmeta, ki se noče življenjsko zavarovati, in ga vpraša, ali se mu je že kdaj pripetila kakšna resna nezgoda.

»Nikoli.«

»Ali se še res niste nikoli ponesrečili?« ponovi zdravnik začuden.

»Ne morem reči, da se bi. Samo spomladi, ko sem nekoč šel na pašnik, me je bik vrgel čez ograjo.«

»In to za vas ni nezgoda?« vztraja zdravnik.

»Kaj šel!« odvrne kmet. »Prepričan sem, da tega presneti bik ni storil namenoma.«

43

Polo se je premetaval na svojem pogradu. Zunaj je bil vroč dan, v baraki pa je bilo mračno, samo močni sončni prameni so trepetali od okna do okna. Vse se je nekam pomirilo, najbrž so bili že vsi trudni od diredajaja, ki se je začel že navsezgodaj. Nad Polom je kakor mrtev ležal Lojze, nekaj korakov dalje pa Rogač in Peter. Nihče ni prišel k Polu, ne igrat na karte, ne se posvetovat, nič, sploh nič. Gata ni bilo več. Odkar je na tem pogradu, sta bila skupaj z Gatom, zdaj pa sameva samo še Gatov oltarček nad pogradom. Ta je še tam, kjer je bil — — — in deka, ki zakriva pograd, čeprav zdaj brez potrebe. Vse drugo se je spremenilo — — — Polu je bilo tesno pri srcu. Hotel je pobegniti, zdaj pa so ga zaprli v barako in ga prilepili na ta nesrečni pograd. Spočetka je bil žalosten, ker ni mogel s tovariši, toda s svojo nemilo usodo se je sprijaznil hitreje kakor Peter. Vedno bolj pa ga je mučilo nekaj drugega: strah, da bodo odkrili vhod v klet. »Ti, Polo,« — bodo rekli — »ti veš vse! Pri

tebi so hodili noter. Ti si bil pravzaprav glavni!« In potem ga je obšla zona ob misli na zasliševanje in zvijanje prstov.

»Da,« tako bodo rekli, »ti si bil glavni!« Naenkrat pa se je Polo dvignil, zmetal svoje stvari v nahrbtnik, ki mu je nadomeščal kovček, in se preselil k Petru.

»A misliš, da bodo odkrili rov?« je po tistem vprašal Petra.

»Ne vem!«

»Pa vhod v klet?«

»Kje pa!«

»A če ga le?«

»Napravi se neumnega!«

»?«

»Ti ne veš nič! Drži se!«

»Nas bodo zasliševali?«

»Ne!«

Spet sta dolgo molčala. Potem se je Peter dvignil na komolce in se močno zresnil:

»Polo, to ti povem, če bi jaz bil deseti, bi bil sunil devetega ven kakor mačka. Ali pa bi ga ubil. Na žalost sem bil trinajsti... O, Črt je srečen!«

Nato je pristavil kakor mimogrede:

»Ponoči sem se še enkrat splazil v rov in izvlekel telečnjak, ki sva ga pripravila v Ljubom. Ne dam jim ga!«

K njima je legel Rogač. Dejal je, naj se Polo takoj povrne na svoj pograd: Lahko bi jim prav to, da se je preselil, vzbudilo sum! Rogač je bil miren in samozvesten.

SEDEM DNI V BUDIMPEŠTI

(Nadaljevanje s 3. strani)

nost, in se mi s tem takoj pohvalijo. Nabito poln trg, kamor so se kar naprej zgrinjali novi sprevodi, ki jim nisem videl konca, je zapel himno: Naj nam napočijo lepša leta, ki jih žalostna usoda že zdavnaj pokopava. To ljudstvo je trpelo že dovolj za svojo minulost in za svojo prihodnost. Oficirji madžarske vojske, ki sem jih opazil v sprevodu že na desetine, salutirajo. Dva fanta sta se vzpela na visoki podstavek Böhmovega spomenika in zataknila za njegov meč madžarsko zastavo, s katere so sneli grb, potem pa Košutov grb in poljsko narodno zastavo. Na podstavku stoječi študent bere resolucijo neke študentske organizacije in zahteva uveljavljenje sklepov 20. kongresa KPSZ, množica pa skandira: „Naj živi Poljska!“ in „Volitve, volitve!“ Ljudje zahtevajo zvočnik, na avtomobil Petöfijevega kluba se povzpne priljubljeni madžarski igralec, glavni igralec iz filma „Budimpeštanska pomlad“, in recitira:

„Košut Lajos je ukazal
in padel je ves polk.
In če ukaže še enkrat,
pojdemo v boj do zadnjega.
Živela madžarska svoboda!
Živela domovina!“

Menda kakih sto tisoč ploska in znova zadoni himna. Nepremično gledam v rdeče proge Košutovega grba, te štiri rdeče proge, ki predstavljajo Donavo, Tiso, Savo in Dravo, oziram se na tiste tri griče, izmed katerih predstavlja eden Tatre, in zelo neprijetno mi je pri srcu, kajti Sava, Drava in Tisa so reke moje domovine, Tatre pa slovaško pogorje in tako razmišljam, kakšen bo film, ki se bo imenoval „Budimpeštanska jesen“?

Kraj mene stoji madžarski komunisti, tudi vsi v ognju ob pogledu na Košutov grb; ti komunisti so menda internacionalisti. In da sanjarijo o veliki Madžarski? Zato se nekako tolažim: „V madžarski zgodovini je revolucija leta 1848 njihov ponos in zbujala je zmerom največje navdušenje. Pa tudi emblemi te revolucije, čeprav z nacionalističnimi elementi menda nimajo razen formalnega nobenega drugega značaja.“

Spet govori Peter Veres in bere resolucijo Zveze madžarskih pisateljev. Množice ploskajo, mostovi čez Donavo so polni sprevodov. „Petöfijev klub“ razglaša prek zvočnika gesla: „Naj živi Poljska!“ „Imre Nagy v vlado!“, „Priateljstvo s Sovjetsko zvezo na podlagi enakopravnosti!“, množice pa skandirajo: „Ven s sovjetskimi četami!“, „Zahtevamo nove volitve in tajno glasovanje!“ Ozračje je jesensko siva, narasla. Ura je štiri popoldne. Igralec recitira Veres-Martyjevo poslanico:

„O Madžar, bodi neomajno povezan s svojo domovino!“

To je tvoja zibelka in to je tvoj grob, ki te negujeta in pokrijeta...

Na širnem svetu zate ni mesta razen tega tu. Naj te usoda blagoslovi ali prekolne, tu moraš živeti in umreti...

Ljudstvo ploska; spet zadoni himna, fotoreporterji naglo snemajo. Zvočnik „Petöfijevega kluba“ poziva ljudi, naj gredo pred parlament. Množice se zganejo in sprevodi, ki niso prišli pravočasno na ta miting, se napotijo k parlamentu. Jaz stopim iz sprevoda

in hitim z madžarskim tovarišem po cesti ob Donavi, da bi čimprej prispel pred parlament. Pod mostom hite tja otroci, dijaki in študentje, med njimi tudi otroci s polnim naročjem študentskega časnika „Szabad Ifusag“ („Svobodna mladina“). V levem kotu geslo: „Proletarci vseh dežel, združite se!“, v desnem kotu besedilo: „Ta letak je izdal kolektiv uredništva ‚Szabad Ifusag‘, namenjen mladini, ki se bori za demokratizacijo in socializem in ki je šla 23. oktobra 1956 na ulico, da uresniči svoje cilje.“ Ta časnik obsega samo dve strani. Ena stran je polna besedila, na drugi pa je samo nekaj gesel v rimah. Pod naslovom „Ulica je naša“ je rečeno med drugim: „Šli smo na ulico. Naše vrste, ki jih ni moč razbiti, izpričujejo našo odloč-

Slika iz dramatičnih dogodkov na Madžarskem.

nost, voljo, enotnost. Pozdravljamo ljudstvo Böhma in Mickiewicza, ljudstvo, ki trga verige kulta osebnosti, ljudstvo Poljske. Naj bo poljski zgled tudi naš zgled. Mi se borimo za enake cilje.“

V članku z naslovom „Tovariši mladi delavci in kmetje“ je rečeno: „Univerzitetna mladina vam ponuja prijateljsko roko in vas prosi, da ji pomagate pri delu za izgradnjo dežele. Mi hočemo, da se mladina, ki dela pri strožnicah, za pisalnimi mizami in na poljih, naposled združi. Napočil je čas, da odstranimo tudi v najmanjši vasi naše dežele pritisk, ki nam ga je naprtila nečloveška politika Stalina in Rakosyja. Izključimo zdaj v očičujučem ognju vse, ki so se mehkužno upogibali pod pritiskom kulta osebnosti in lastnih ambicij. Čakata nas dve nalogi: predvsem moramo obračunati s starimi napakami, potem pa uresničiti naše mladinske ideale.“ Navajam nekaj gesel: „Mladina zahteva, da ji Partija pokaže pot!“, „Dovolj nam je Rakosyja, zahtevamo novo partijsko vodstvo!“, „Delavec in dijak hočeta eno, zato naj gre z nami, kdor je Madžar!“, „Konec naj bo samovolje, naj živi zakon!“, „Ne zamudimo trenurka, Imre Nagy naj prevzame naše vodstvo!“, „Diktatura proletariata bo zmerom pot našega naroda!“, „Naj živi borbeno leninska Partija, naj nam ona ubrani sveto pravdo našega naroda!“. Z več centimetrov visokimi črkami sporoča časnik, da bo nocoj ob osmih govoril po radiu Erne Gerö, prvi sekretar Partije.

Pred parlamentom je zbranih nekaj tisoč ljudi. Povzpnem se na stopnišče, da bi bolje videl in slišal ljudstvo. Tu je tudi več oficirjev, pravi kordon za govornike.

Ta ogromni trg je premajhen za potoke nezadovoljstev, tekoče od vseh strani. Končan je delovni dan v ustanovah in tovarnah. Ljudje prihajajo organizirano in neorganizirano, delavci s kamioni. In ko so prižgali luči, je bilo to pravo jezero ogorčenja. Sleherna metafora je v tem trenutku nespametna in neresnična. Čemu skušam misliti dozdevno literarno, ko slutiš, da se bo nocoj tu odločila usoda Madžarske? Vse kaže tako. Zato si zapomni sleherno besedo, ki jo slišiš, glej ljudem v oči, okrog sebe in poleg sebe. Stisnjen v gneči, da se ne morem premakniti, pa vidim

več lepih oči. Kaj morem: to so res lepa budimpeštanska dekleta. Toda dekleta ognjevitost in ogorčeno vzklíkajo gesla. Vprašam svojega tolmača, kaj govore: „Zahtevamo svobodo!“ mi pove. Zdaj opazijo mene, vsekakor ne zaradi oči, o tem sem prepričan, in ne čutim se manjvrednega, ker me vprašujejo:

„Ali ste Jugoslovan?“

Z vsjo svojo veljavo priklimam.

Stiskajo mi roke, me objemajo, častna beseda, ves sem rodoljubno prevzet in iz rodoljubnih razlogov jim ponujam „Drino“. Dekleta pa jemljejo iz žepov hruške in se mi oddolže. Od vsega sadja mi najmanj diše hruške. In morda bi se jim zahvalil in jih odklonil, da mi niso rekle, da so študentke in da so dale zadnje goldinarje za te hruške, kajti če bi jih aretirali, bi bila to njihova večerja. Še nikoli nisem pojedel tako sladke hruške. Neko dekle mi je pravilo, da sedi njen oče že dve leti in pol v zaporu, ne da bi ga bilo sodišče obsodilo. Vprašam jo: „Kaj pa je vaš oče po poklicu?“ „Delavec, in tudi moj ded je bil delavec. Lahko mi verjamete, da ni nasprotnik socializma.“

Na tisoče ljudi skandira „Hočemo Imre Nagya!“, „Hočemo slišati Imre Nagya!“ Najglasneje in z največjim ogorčenjem pa množica skandira „Proč z Geröjem!“ Za mojim hrbtom, tik vrat parlamenta vzklík skupina dijakov: „Nočemo se učiti ruščine!“ Potem pa spet: „Gomulko potrebujemo!“, „Proč z ljudmi, ki so se kompromitirali!“. Medlo razsvetljeni trg

ko se je komaj preril, ker so kar počez ležale razne deske in palice. Že tako je bil rov zelo ozek in nizek — 60 × 60, je rekel — toda še ta je bil na pol zasut. Najtežje pa je bilo, ko je moral po rako vo nazaj, zakaj obrniti se ni bilo mogoče. Zdelo se mu je, da ne bo nikdar več videl sonca.

»Če bi bil vedel, kako je, bi ne bil nikdar šel noter!« je rad zaključil svoja pripovedovanja.

Nekateri pa so zatrjevali, da je Molinaro zvit kakor kača in da nalašč pretirava, zato da bi mu dali daljši dopust.

Vicedomini je videl, da poskus z Molinarom ni rodil nobenega sadu. Pravzaprav so samo izgubljali na času in na ugledu. O rovu pa še vedno niso ničesar vedeli: ne njegove smeri ne dolžine. Kolonelo se je na tihem togotil; in ko je videl serženteja, kako na pol živ leži pred luknjo, je nervozno zamahnil s paličico in ukazal, naj takoj prično zabijati rov.

Alpinci so se vrgli na delo. S krampi, lopatami in tolkači so odkrivali rov in zabijali zemljo vanj. Po poti rova je zdaj stekel globok jarek. Peljal je iz koruze proti uti in žicam. Tudi opuščeni stranski tir pred uto so odkrili. Kampo je s pritanjenim dihom sledil kretnjam alpincev in napeto pričakoval, kaj bo. Vojski in karabinjeri so strmeli, kaj vse se je dogajalo pod njimi in na kakšnem vulkanu so stražarili. Oba tabora kampa sta za-

je nabito poln in že so se tramvaji ustavili, na njihovih strehah pa mrgoli ljudi. Vse polno jih je tudi na drogovi in na drevju. In še vedno prihajajo. Parlament je gluhi, slepi, mračen. „Hočemo madžarsko zastavo na parlamentu!“

Pisatelj Peter Veres spet bere resolucijo, obsegajočo 16 točk. V njej zahteva Zveza madžarskih pisateljev destalinizacijo dežele. Brez zvočnika ga slišijo le redki, ne samo zaradi neakustičnosti tega vzdušja, marveč zato, ker množice nenehoma v geslih izražajo svoje zahteve. Govore študentje; nekje daleč na ramenih svojih tovarišev vzklík nekaj tudi mož s čelado na glavi. Prepričan sem, da je delavec. Govori tudi Tibor Dery, sloveči madžarski prozaist, znan po svetu po romanih, o katerih je nekoč Gerge Lukacz rekel, da so to socialistično realistični romani v pravem pomenu besede. Tibor Dery menda po svetu bolj slovi po tem, da je bil pred desetimi leti izključen iz Partije zaradi „desničarskega odklona“. Tibor Dery me je razočaral. Kaj morem v tem trenutku pričakovati od njega več, kakor je zahteva, naj blago, ki ga izdelujejo madžarski delavci, ne gre v Sovjetsko zvezo?

Čez nekaj trenutkov je obrnjena vsa pozornost na avtomobil z zvočnikom, na avtomobil, ki ne vozi, marveč ga ljudje nosijo, ki se hoče povzpeti na stopnišče parlamenta, da bi zvočnik bolje slišali. Vidim tudi milične oficirje, ki ta avtomobil nosijo, toda posrečilo se jim je dvigniti ga samo čez nekaj stopnic.

To smešno prizadevanje toliko ljudi je bilo nepotrebno. Razen gesla „Hočemo Imre Nagya!“ in „Proč z Geröjem!“ nihče nič drugega ni mogel slišati. Tudi zato ne, ker so ugasnile luči na trgu. Ta znojna, dušča tema je blazno žvižgala. Trajalo je samo nekaj minut, ko je nekdo blizu mene prižgal časnik „Szabad nep“, ga vzdignil kot baklo, potem pa je kakih sto tisoč ljudi prižgalo časnike. Prizor je bil v mojih očeh bolj grozen kakor veličasten, ker sem čutil, da hoče v tej temi svetloba pomeniti drugo in dolgo potovanje. Čez nekaj minut so žarnice na trgu znova zažarele, motne v večerni meglici, množica pa ni mogla več premagati nestrpnosti, da vidi parlament nerazsvetljen in brez madžarske narodne zastave. Zato je pritisnila proti vratom. Stisnjen v gneči sem se kaj hitro znašel prilepljen k železnim vratom reprezentativnega vhoda v parlament. Slišal sem mogočne vzklíke: „Hočemo večstrankarski sistem!“ Zato, ker takšen sistem ni moje politično prepričanje in tudi zato, ker sem imel razen jugoslovanskega potnega lista tudi legitimacijo člana jugoslovanskega parlamenta, sem se hotel po vsej sili preriniti med tistih prvih deset, ki bi vdrli v mračno vežo madžarskega parlamenta. Zato sem uporabil vso svojo kopaško in kosaško moč ter docela nevljudno suval in drezal ljudi s komolci; in pomagal sem mi še moje lepe znanke, da sem se nekako prerinil po desni stopnici naprej.

Te male rešitve nisem bil vesel. Izgubil sem namreč tolmača. Moje znanke niso bile večje ruščine, jaz pa ne madžarsčine. Moral sem jim biti na razpolago. Razumel sem jih za silo, da me hočejo odvesti k svoji prijateljici, zdravnici, večji srbščine. Odšel sem z njimi, ko sem nenadoma zaslišal iz množice: „Tovariš Čosić!“ Zelo sem bil vesel tega Srba. Bil je Madžar iz Novega Sada, ki je prišel pred nekaj dnevi v Budimpešto obiskat svoje sorodnike. Rekel mi je, da me pozna po mojih knjigah, jaz pa sem mu prisrčno odzdravil: „Zdravo, brate Srbine!“

(Nadaljevanje prihodnjic)

šal late in hrano. Jaka pa se je nagnil k Hribčku:

»Zato so Gatu dišale roke po zemlji!«

In Hribček je rekel naglas:

»Kako so si le upali! Jaz bi šel samo dva metra noter, pa bi jo spet ucvril ven!«

»Če bi bila pa na koncu rova zlata ura, bi se prerinil prav do konca, kaj?« mu je zasolil Muhar.

»Tiho, smrkavec!« se je zadril Hribček, ki je stalno sumničil Muharja kot glavnega krivca pri izpraznitvi zastavljalnice. Muhar pa se je krohotal, da se je tresel pograda.

Rogač in Peter sta slonela ob oknu in šepetala, da bi bili najbrž tudi še naslednjo noč lahko ušli, saj Italijani niso vedeli za rov. Petru je bilo žal zaradi opuščene prilike. Toda Rogač je bolj trezno mislil in rekel, da to verjetno ne bi bilo mogoče, ker je prejšnjo noč že povsod mrgolelo straž in bi jim bil sumljiv vsak najmanjši šum.

Polo je kar ležal in ni hotel gledati, kaj se godi onstran žic. Šele na ponovno Rogačevo povabilo je pristopil k oknu in se zagledal ven. Ko pa je buljil skozi šipe, so mu vojaki in karabinjeri nenadno izginili izpred oči in v nejasnem steklu je zagledal svoj obraz: kosmata lica, razmršene lase, majhno divjo bradico in pa udrte oči, kakor da bi bil pravkar prestal dolg post in hudo bolezen. »Se mama bi se me ustrašila, ko bi me videla!« In ta-

krat mu je šinilo v glavo, da bi bilo najbolje simulirati blaznost, dokler ta burja ne mine.

Skupina alpincev je pritekla k luknji z dolgo, debelo vrvjo. Seržente Molinaro si jo je privezal okrog pasu in skočil v rov. Bil je edini v vsej posadki, ki je bil pripravljen spustiti se vanj. Če se splazi do konca, so mu rekli, dobi mesec dni dopusta.

Nenadno je izginil v rovu — — — dolga, debela vrv se je napejala in odmotavala. Tenenteji in karabinjeri so se sklanjali nad luknjo in opazovali vrv, ki je bolj in bolj izginjala v tem skrivnostnem požiralniku. Nazadnje je dvema alpinca ostal v rokah samo konec vrvi, ki ga nista smela izpustiti. Italijani so pobliskovali z očmi proti kampu in strmeli, kam vraga vodi ta dolga luknja.

Vrv se je napela: Molinaro je poskušal naprej, a ni mogel, če je še hotel, da bi ga v primeru nevarnosti potegnili ven.

Po dolgem času se je vrnil. Komaj se je skobacal iz luknje, je ves onemogel padel na tla:

»Tudi za deset let dopusta ne grem več noter!« je zašepetal.

Ležal je na tleh ves blaten in poln peska. Bil je moker od potu in težko je dihal. Čez čas je vstal, si otrl pot s čela in brez besede odšel. Pozneje je pripovedoval, da se mu je povsod udiralo in da se je zemlja neprestano vsipavala nanj. Pone-

maknjeno sledila zamahom lopat in udarcem tolkačev.

Peter in Polo sta slonela ob oknu. Vsa okna so bila polna glav — in vsa baraka je bila tam zbrana. Peter in Polo sta molče opazovala uničevalce teleskopa. Tudi z besedico, vzdihom in bliskom v očeh se nista smela izdati in pokazati, da jima je težko — — — Se pred dvema dnevoma sta z nohti grebla pot v svobodo, zdaj pa po tej zemlji padajo krampi in tolkači. Teleskop je pokopan. Skozenj ne bo nihče več ušel, ne gledal v lepši svet, ne upal vanj. »S kakšno lahkoto zabijajo zemljo in uničujejo to, kar smo tisočkrat teže zgradili!« se je oglasilo v Petru. Izmotal se je iz gneče in za trenutek si je z roko pokrtil oči, polne gneva in žalovanja. S Polom sta sedla na pograd. Molčala sta. Vendar jima je bilo laže, samo da sta bila skupaj. Polo si je bil na jasnem, da bo zdaj sledilo to, česar se je tako bal: »Po smeri rova bodo prišli do trintridesete in do vhoda v klet. Nič se ne danapravit. Nič se ne da spremeniti. Rova ni mogoče zbrisati s sveta. Tudi baraka in tudi deska pri mojem pogradu se ne bosta nikamor pogreznili. Pobegniti ni mogoče nikamor. Ne preostane torej drugega nič kakor čakati, pustiti jim časa, tem nerodam, da me končno, hočeš nočeš, vendarle odkrijejo in zgrabijo za vrat.« —

(Nadaljevanje sledi)

Kako uničimo voluharja?

(Odgovor na vprašanje sadjarja v Apačah in več drugih.)

Voluhar ali rovnica (Wühlmaus) je eden najbolj nevarnih škodljivcev mladih sadnih dreves. Je to miši podoben glodalec, ki nam, če se močno razmnoži, lahko uniči cele nasade mladega sadnega drevja. Na prisotnost voluharja je treba zemljo preiskati že pred sajenjem sadnih drevesc. Na ogroženih zemljiščih je treba preiskavo večkrat ponoviti. Če postanemo pozorni na voluharja šele, ko je že ožrl korenine drevesc, je prepozno. Njega sicer lahko uničimo, drevesa vendar ne moremo več rešiti.

Za uničenje voluharja priporočajo za-

strupljene vabe in zaplinitve. Najbolj učinkovit pa je še vedno najstarejši način zatiranja: lovljenje v žične pasti. Pri zaplinitvi in zastrupljenih vabah ne vidimo, če je voluhar res poginil ali ne, pri pasteh pa ujetega škodljivca vidimo. Najboljše so navadne švicarske pasti, ki stanejo samo 1.50 šil. Naj ne misli kdo, da je dražja oblika boljša. V večjem sadovnjaku je prav, če imamo več pasti. Vsaj 10 bi jih morali imeti, da bi jih nastavili v 5 rovih naenkrat. Če nastavimo pasti samo v 1 ali 2 rovih naenkrat, traja lovljenje voluharja predolgo.

S pastmi lovimo voluharja tako-le:

Najprej poiščemo rove. Ker malo rovoev teče tako plitvo, da jih spoznamo po privzdignjeni zemlji, uporabljamo za iskanje rova železno palico, ki je proti koncu kačji glavi podobno odebeljena. Če zabodemo palico v zemljo, bo na mestu nad rovom zdrknila vanj, drugod pa jo bomo le s silo spravili v zemljo.

Ko nastavljamo pasti, odpremo rov najboljše z malo lopatico. Prst, ki je padla v rov, lepo odstranimo, nakar napnemo pasti z obročkoma (rinkom) in jih porinemo na vsaki strani po eno v rov. To pa zato, ker ne vemo, na kateri strani je ta čas voluhar. Obroček napnemo približno 2 prsta oddaljeno od prednjega konca pasti. Tako stisne past voluharja na prsnem košu in zaradi tega hitro pogine, ko se je ujel. Obroček je na past privezan z nitjo, da se pri sproženju ne zgubi. Odprti rov zakrijemo, mesto pa, kjer smo pasti položili, zaznamujemo s palicami, ki jih zataknemo v zemljo skozi zadnji del pasti, da nam mačka ali druga žival ne zavleče past z ujetim voluharjem.

Voluharjev rov se razlikuje od krtovega. Krtov rov je enakomerno okrogel, voluharjev je po širini večji, kakor pa po višini. Pa tudi v splošnem je njegov rov večji. V voluharjevem rovu ni travnih korenin, ker jih voluhar odgrize in požre oziroma znosi v svoje gnezdo. Krt pa se hrani samo od mesa in pusti korenine višeti v rov in jih kvečjemu pritise ob steno. Če voluharjev rov odpremo, da prihaja v njega svetloba in zrak, voluhar odprtno kmalu spet zadela s prstjo. V tem slučaju za gotovo vemo, da imamo v rovu opravka z voluharjem. Krt namreč pusti odprtno večkrat tudi en dan odprto, preveč se mu s tem delom pa nikoli ne mudi. Le izjemoma živita krt in voluhar v istem rovu.

H koncu ponavljam še enkrat: Vsak sadjar naj kupi pasti za voluharje! Naj preišče svoje sadovnjake na voluharjeve rove. Če je voluharja polovil vigredi in poleti, mora v jeseni še enkrat preiskati sadovnjak na voluharjeve rove. Na jesen se voluhar lahko na novo naseli v sadovnjaku, ker ima v času počivanja rasti v naravi v drevesnih koreninah dosti priljubljene hrane na razpolago. Poleti nam voluhar v sadovnjaku ni posebno nevaren, vendar ga zatiramo od vigredi naprej radi tega, ker mladi šele spomladi. Uspešno bomo po vaških sadovnjakih voluharja zatirali le, če ga bo lovila celotna sosesčina. Drugače se bo preseljeval iz sadovnjaka v sadovnjak.

Ing. Marko Polcer

RAZNE OBJAVE

Subvencije in posojila za osuševanje:

Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo je z odlokom od 11. 10. 1956 objavilo, da podeljuje subvencije in posojila za osuševanje zemljišč. Posojila v višini do 50 % predvidenih stroškov osuševanja (vključno lastnega dela) se podelijo iz sredstev ERP pod naslednjimi pogoji:

1. zemljišče za osuševanje ne sme biti večje od 5 ha površine;
2. osuševanje ne sme biti dražje od 60.000 šil;
3. posojilo teče 5 let in ga je treba pričeti vračati šele po 2 letih, kar pomeni, da mora biti vrnjeno tekom 7 let po sprejetju;
4. obrestna mera je do konca 1957 določena s 3 1/2 %, pozneje pa s 5 %;
5. v primeru nepravočasnega povračila posojila se obresti zvišajo na 6 %;
6. posojilo je treba vračati v polletnih obrokih 30. 6. in 31. 12.

Poleg posojila je mogoče dobiti tudi subvencijo, in sicer do 20 % skupnih stroškov; subvencijo daje do polovice država, drugo polovico pa zvezna vlada.

Podrobna pojasnila dajejo okrajne kmečke zbornice oz. kmetijska zbornica. Prošnjo pa je treba čimprej vložiti pri uradu za vodogradnje v Beljaku ali Celovcu, ker je šele potem, ko je ta urad izdelal načrt oz. projekt za osuševanje, mogoče zaprositi za posojilo in subvencijo.

Subvencije za stanovanja kmetijskih delavcev

Načelno je subvencije za stanovanje kmetijskih delavcev deležen samo tisti, ki iz lastnih sredstev stanovanja ne more zgraditi ali urediti. Kdor hoče biti deležen subvencije, se mora vnaprej zavezati, da bo stanovanje služilo 10 let kmetijskim delavcem, med katere spadajo tudi otroci, bratje, sestre in drugi sorodniki prosilca, razen žene in staršev.

Subvencija lahko znaša 30 % stroškov, vendar ne več kakor 9.000 šil. za stanovanje s sobo in kuhinjo. Za lastne otroke se subvencija zniža na 20 % ali 6.000 šil. Za stanovanja z enim samim prostorom je subvencija omejena na 3.000 šil.

Prošnjo je treba vložiti pri okrajni kmečki zbornici in ji priložiti gradbeno dovoljenje in gradbeni načrt ter proračun stroškov gradnje oz. ureditve. Subvencija se izplača po predloženih računih in po potrdilu občine, da je gradnja oz. ureditev zgotovljena.

Gorski kmetje in kmetje, ki so v veliki stanovanjski stiki, lahko poleg subvencije dobijo še dolgoročno posojilo iz državnega fonda za stanovanja in naselitev v kmetijstvu. Prošnjo je treba istotako vložiti pri okrajni kmečki zbornici.

Kakšno površino obdelamo v eni uri?

V času, ko nam čedalje bolj gre za to, da bi bilo delo na polju čim hitreje opravljeno in ko industrija ponuja stroje najrazličnejše velikosti, vedno bolj postavljamo vprašanje: v katerem času bom s plugom, brano, kosilnico itd. opravil delo na njivi in na polju. Odgovor na to vprašanje je že na splošno važen pri kalkulacijah proizvodnih stroškov, posebej pa še v primerih, kjer opravljajo delo mezdni delavci in stroji.

Doslej smo imeli na razpolago le sila posplošene tabele, ki so le poredko dale zaželjene podatke. Pred kratkim pa nas je profesor visoke šole za kmetijstvo na Dunaju, dipl. ing. Rehrl seznanil z novo formulo za storilnost vsakega stroja. Ta formula je tako enostavna, da si zmogljivost stroja ali orodja zračunamo brez papirja kar v glavi.

Pri uporabi te formule moramo vedeti dve stvari: hitrost vprege ali traktorja (koliko metrov napravi v eni sekundi in delovno širino stroja ali orodja). Konj napravi pri delu na polju v povprečju 1 m na sekundo. Odgovor na vprašanje, kdaj bo zorana njiva 50 arov površine, če reže plug brazdo s 25 cm širine, je potem po tej formuli naslednji:

Pomladimo opešane umetne travnike

Travne in deteljno-travne mešanice so izredno drage. Seme za hektar površine stane 550 do 1300 šil. Če pustimo umetni travnik ali travno deteljino brez vsake pomoči v obliki gnoja in gnojil, prične pešati že drugo leto po setvi. Z umetnimi gnojili (Thomasovo moko in kalijevo soljo) bomo sicer pešanje v drugem letu preprečili, vendar se bo pričela ruša v tretjem letu redčiti.

Umetni travnik in travna deteljina potreujeta tudi hlevski gnoj. Ne zadostuje, da dobita tega samo pred zasvetvijo, potreujeta ga tudi v dobi rasti. Ne smemo namreč pozabiti, da nam dasta v dveh letih 150 do 200 in več q sena po hektarju. Ob takih pridelkih se morata rastlina in zemlja izčrpati, če ne dobita dosti gnojil, predvsem pa humusa. Humus dobijo travniki samo z rednim gnojenjem s hlevskim gnojem.

Opešane umetne travnike in travne deteljine pomladimo in njihov pridelek torej povečamo predvsem s hlevskim gnojem.

Vpliv razsvetljave kurnic na nesnost kokoši

Danski znanstveniki so ugotovili, da jakost električnih žarnic močno vpliva na nesnost kokoši. Pri 14 urnem »dnevu« v kokošnjaku so kokoši pri primerjalnih poskusih znesle brez dodatne razsvetljave 170 jajc. Pri razsvetljavi z žarnicami, ko je odpadel na m² prostora za nesnice v kokošnjaku 1 vat, so znesle 200 jajc, pri 6 vatih 196 jajc in pri 12 vatih 209 jajc.

To posnemamo iz poročila Avstrijskega produkcijskega centra. S pomočjo istega centra so pred leti odprli v občini Sistrans blizu Innsbrucka »vzorno vas za perutninarstvo«. Namen tega poskusa je bil, da z zboljšanjem perutninarstva povečajo proizvodnjo jajc, s tem pa dohodek malih kmetov.

Vzorna vas za perutninarstvo je od 130 jajc na kokoš zboljšala nesnost na 170 jajc v letu 1954 in na 210 na kokoš v letu 1955.

$$z = \frac{s}{4} = \frac{s}{4} \text{ hektar na uro}$$

kar je enako:

$$z = 0.25 : 4 = 0.0625 \text{ ha ali } 625 \text{ m}^2 \text{ na uro}$$

(z pomeni zmogljivost, s pomeni širina)

$$\text{Površina } 50 \text{ arov bo torej zorana v } 5000 : 625 = 8 \text{ urah.}$$

Drugi primer: Sejalnica ima 2 m delovne širine. V eni uri bo z njo posejanih 2 : 4 = 0.50 ha.

Pri strojih, ki so priključeni na traktor, je formula nekoliko drugačna. Zaradi raznolikosti traktorjev v hitrosti je treba poleg delovne širine priključka brezpogojno zmeriti njegovo hitrost na sekundo. Formula za izračunavanje zmogljivosti je potem naslednja:

$$z = h \times s : 4 = \frac{h \times s}{4} \text{ ha na uro}$$

(z pomeni zmogljivost, h hitrost, s širina)

Pri hitrosti 1.2 metra na sekundo in pri 52 cm široki brazdi (dvobrazdni plug) zorejemo s traktorjem v eni uri 1.2 × 0.52 : 4 = 0.156 ha površine.

Drugi primer: Kosilna naprava pri traktorju je široka 1.40 m, kosimo pa z brzino 1.4 m na sekundo. V eni uri pokosimo pometakem 1.4 × 1.4 : 4 = 0.49 ha.

S to formulo bomo pri traktorju zmogljivost priključkov točno zadeli, če bomo pri brzini traktorja na uro, kakor je navedena v prospektu, odšteli 11 % brzine za smuk (Schupf) in jo vzeli v račun le z 89 %. Ker pa pri računu potrebujemo brzino na sekundo, moramo kilometrsko brzino na uro deliti s 3.6, da dobimo metrsko brzino na sekundo. Če je brzina traktorja pri 2. brzini (2. Gang) v prospektu določena s 4.5 km, potem smmo pri delu računati s kilometrsko brzino 4.5 km : 100 = 0.045 × 89 = 4 km na uro. Metrska brzina na sekundo pa znaša 4 : 3.6 = 1.1 m.

Blaž Singer

Z A G O S P O D I N J O I N D O M

Da otrok ne bo več sesal prstov

Nesporno je, da sesanje prstov lahko zapusti tudi neprijetne posledice, posebno če preide v trdovratno navado, h kateri se otrok vedno znova zateka. Otroku namreč, ki sesa prste, poriva zgornjo čeljust navzven, kar lahko povzroči deformacijo, iznakaženost čeljusti, kar ni le zelo grdo videti, marveč je tudi težko ali skoraj nemogoče popraviti. Če je ta napaka zelo velika, se zaradi nje lahko zoži tudi dihalni kanal v nosu in začne otrok zaradi tega dihati skozi usta. To ni samo grdo, marveč lahko povzroča tudi kronični katar grla, sapnika in sploh dihalnih kanalov. V najhujšem primeru more priti zaradi zoženja kanala v nosni votlini celo do tega, da se zapre prehod med nosno in ušesno votlino. S tem seveda oslabi duh, lahko pa pride celo do vnetja srednjega ušesa. Razen tega pa dihanje skozi usta redno slabi dihanje s prsnim košem, kar more privedi celo do vnetja pljučnih vršičkov ali pa celo do težjih obolenj.

Seveda smo s tem navedli najtežje posledice, ki jih more povzročiti sesanje prstov. S tem pa ni niti najmanj rečeno, da se vse to mora zgoditi. Na srečo so tako težki primeri zelo redki, toda niso nemogoči.

Včasih so sesanje prstov preprečevali

v prvi vrsti z zunanjimi sredstvi: otroku so dali v zameno cucelj ali pa so mu prst zavili v krpo, mu ga namazali s pelinom ali čem podobnim, odvrtnim. Danes smatramo, da so vsa ta zunanja sredstva bolj ali manj neučinkovita. Kolikor pa so, menimo, da ne ozdravimo z njimi osnovnega vzroka, ki otroka pripelje do sesanja, marveč odpravimo le neprijetne posledice. Znanost o duševnosti je danes prepričana, da sesajo prste v prvi vrsti otroci, ki se počutijo osamljene, zapuščene. V taki osamljenosti si poiščejo izhod v tem, da se začnejo zabavati s sesanjem prstov. Ta dejavnost je torej nekakšen nadomestek za vse tiste pozornosti in ljubeznivosti, ki jih otrok v svojem okolju ni našel. Zato naj tak otrok predvsem tudi veliko hodi med druge otroke in naj se igra.

Doma pripravljen kis

Tudi za majhno gospodinjstvo se izplača pripraviti kis doma, seveda, če jabolk ni treba kupiti. Pripravimo pa ga takole: V primerno večjo posodo, lončeno ali stekleno, nalagamo razrezana jabolka ali pa hruške, dobri so tudi čisti olupki in obrezki. Zalijemo jih s toplo vodo. Sadje lahko dodajamo še potem, seveda mora-

mo v tem primeru doliti tudi vodo, da je sadje stalno pod vodo. Če želimo, da bo kis kmalu uporaben, dodamo sadju nekaj žlic dobrega vinskega ali sadnega kisa. Po šestih ali sedmih tednih je kis za rabo. Ko je kis dovolj močan, ga odlijte, precedite skozi platnen prt in ga nalijte v steklenice. Dobro zamašenega hranite na hladnem.

Jabolka v kremi

Krhko testo: 20 dkg moke, 10 dkg masti, pecilni prašek, 8 dkg sladkorja, 1 jajce, 1 rumenjake.

Krema: 7 dl mleka, 7 dkg moke, 5 rumenjakov; 1 vaniljin sladkor, 10 dkg sladkorja, sneg iz beljakov.

Nadev: 1/2 kg jabolk, cimet, 5 dkg sladkorja, 8 dkg lešnikov, 6 dkg rozin.

Naredimo krhko testo, ga razvaljamo in vložimo v pekač. Nekoliko ga zapečemo, nato ga namažemo z nadevom, po vrhu pa še s kremo in spečemo do kraja.

Krema: sladkor in rumenjake dobro umešamo, jim dodamo moko in dolivamo vrelo mleko, medtem zmes ves čas nad vodno paro stepamo, da se zgosti. Nazadnje dodamo še sneg.

Nadev: Olupljena jabolka dušimo s sladkorjem, cimetom in nekoliko vode. Dodamo še nasekljane lešnike in očiščene rozine.

V Trstu so bolj širokogrudni

Novoustanovljena Ljudska knjižnica ima tudi slovenski oddelek

Ob navzočnosti predstavnikov oblasti, kulturnega življenja in vseh tržaških šol so minuli ponedeljek odprli v Trstu novo Ljudsko knjižnico, za katero je dala denarna sredstva na razpolago tržaška pokrajinska uprava. Zaenkrat obsega knjižnica 15 000 knjig, do konca tekočega proračunskega leta pa se bo to število še povečalo na 25 000. Med Slovenci v Trstu in okoliških krajih je vzbudilo posebno pozornost in zadovoljstvo dejstvo, da ima nova javna knjižnica tudi oddelek za slovenske knjige. Le-ta vsebuje lepo vezane izdaje slovenskih klasikov, ki so izšli pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani, vse zvezke Cankarjevih zbranih spisov ter sploh dela vseh pomembnejših slovenskih pisateljev, pa tudi slovenske prevode italijanskih avtorjev.

Žal na Koroškem pogrešamo širokogrudnost in uvidevnost, kot jo je v tem primeru pokazala italijanska uprava v Trstu. Razen tistih zelo redkih in še to prav skromnih podeželskih šolskih oziroma občinskih knjižnic, ki imajo v svojih

omarah tudi nekaj slovenskih knjig, na Koroškem niti v večjih središčih slovenskega in jezikovno mešanega ozemlja niti v Celovcu kot kulturnem središču dežele dveh narodov ni najti nobene večje in pomembnejše, iz javnih sredstev vzdrževane ali subvencionirane knjižnice, ki bi s primernim izborom slovenske literature upoštevala tudi kulturne potrebe slovenskega človeka na Koroškem. Kakor v mnogih drugih ozirih je tudi na tem področju slovensko prebivalstvo zapostavljeno in enakopravno ter v svojem kulturnem življenju odrinjeno zgolj na pot samopomoči.

Lepo se sliši pogosto uporabljena fraza o enakopravnosti, ki jo jamči vsem državljanom naša ustava. Čim pa поблиže pogledamo, kje je njena realna vsebina, se le prečesto izkaže, da je votla in prazna. Za izvedbo določil člena 7 Državne pogodbe, ki naj bi dala tej že skoro sto let stari formalno-deklarativni enakosti končno tudi nekaj prijemljivega mesa in krvi, pa se — izgleda — odločujočim v državi nikamor ne mudi.

Tito o dogodkih na Poljskem, Madžarskem in v Egiptu

(Nadaljevanje s 1. strani)

obraz, ko je manifestante nazval »drhal« in s tem užalil skoraj ves madžarski narod. To je zadostovalo, da se je sod smodnika užgal in eksplodiral, Gerö pa je napravil usodno napako, ker je poklical na pomoč sovjetsko vojsko. To je še bolj razburilo ljudstvo, tako da je prišlo do spontanega upora ljudstva, v katerem so se znašli komunisti proti svoji volji skupno z reakcionarnimi silami, ki so hotele upor izkoristiti v svoje namene. Pod vplivom reakcije se je ljudska vstaja na Madžarskem proti Rakošijevi klikki spremenila v vstajo ljudstva proti socializmu in proti Sovjetski zvezi.

Tito je izrazil mnenje, da bi se dogodki na Madžarskem pravilno razvijali, če bi Nagyjeva vlada bila dovolj odločna, če ne bi omahovala ter bi odločno nastopila proti anarhiji. Toda Nagy je pozval ljudstvo na oboroženo borbo proti sovjetski vojski in apeliral na zapadne države, da se vmešajo. Sovjetsko intervencijo na Madžarskem pa so izkoristili na Zapadu, kjer so komaj čakali na napad na Egipt. Ko je govoril o vladi Kadarja, je Tito izjavil, da ta predstavlja to, kar je najbolj poštenega na Madžarskem, vendar sovjetska intervencija slabi to vlado in njen program.

Strašen udarec za socializem

V zvezi z intervencijo sovjetskih čet na Madžarskem je Tito poudaril, da je bila prva sovjetska intervencija napačna, medtem ko je bila druga neizogibna, da bi se preprečila državljanska vojna, kontrarevolucija in nova svetovna vojna. Tito je ponovno poudaril, da je Jugoslavija proti vmešavanju in uporabi tuje vojaške sile v notranjih zadevah drugih držav, vendar bo druga intervencija sovjetske vojske na Madžarskem, ki je sicer pravtako napačna, končno pozitivno ocenjena, če bo ohranjen socializem na Madžarskem, mir v svetu in če se bodo sovjetske čete umaknile, ko se bo stanje v tej deželi normaliziralo. Izrazil je prepričanje, da bodo žrtve madžarskega ljudstva pozitivne, če bodo sovjetski voditelji uvideli, da je nemogoče tako nadaljevati. Tragedija pa je v tem, da je socializmu prizadejan strašen udarec, da je kompromitiran. Menim pa, je dejal, da bodo dogodki na Madžarskem zadnja tragedija, ob kateri se bodo zdrznili tudi sovjetski tovariši in voditelji v drugih državah, ki tega še ne vidijo in storili vse, da ne bi tudi v drugih državah prišlo do takšnega položaja kot je sedaj na Madžarskem.

Glede napada Izraela, Francije in Anglije na Egipt je Tito dejal, da je to tipičen napad, ki se ne razlikuje od klasičnih napadov kolonialnih sil. Najbolj tragično pa je, da so se francoski socialisti osramotili in ponovno pokazali, da so najzvestejši sluge tistih krogov, ki hočejo za vsako silo obdržati stare klasične oblike kolonializma, zato te sramote nikoli ne bodo mogli oprati s svojega obraza.

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

Sobota, 24. november:

5.35 Alpski zvoki — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 10.00 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.30 Pozdrav nate — 16.15 Odlični izbor — 18.10 Po dolinah in planinah naša pesem se glasi (slov.) — 20.20 Petje.

Nedelja, 25. november:

6.10 Godba na pihala — 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 8.05 Oddaja za kmete — 9.00 Melodije, ki nikdar ne izzvenijo — 11.15 Veselo petje — veselo igranje — 13.15 Poletne olimpijske igre v Melbournu — 14.30 Pozdrav nate I. — 15.30 Poletne olimpijske igre v Melbournu — 15.45 Pozdrav nate II. — 19.00 Športna poročila — 20.20 Vodič, opereta.

Ponedeljek, 26. november:

5.35 Alpski zvoki — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Zapiski iz domovine — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 13.15 Poletne olimpijske igre v Melbournu — 14.00 Poročila, objave. Za našo vas (slov.) — 16.45 Znanje za vse — 18.45 Umetne pesmi (slov.) — 20.20 Vzemi stvar z lahke strani.

Torek, 27. november:

5.35 Kmečka godba — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Zdravniki v borbi proti smrti — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Portret tedna (slov.) — 16.40 Oddaja za žene — 20.16 Olimpijske igre — 20.20 Mozart: „Cosi fan tutte“, opera.

Sreda, 28. november:

5.35 Alpski zvoki — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Iz ženskega sveta — 9.00 Pozdrav nate

Močno naraščanje brezposelnosti

Število brezposelnih v zadnjem času zelo močno narašča. Po poročilih deželnih delovnih uradov je v Avstriji sredi meseca novembra znašalo število brezposelnih že 90 042; od tega je bilo 37 004 moških (41,1 %) in 53 038 žensk (58,9 %). Ako

primerjamo to stanje brezposelnih s stanjem koncem oktobra, ko je bilo javljenih 75 262 oseb, vidimo, da se je v dveh tednih število brezposelnih dvignilo za celih 14 780 ali 19,6 odstotka. Na Koroškem je bilo sredi novembra 5 978 javljenih brezposelnih.

Fritz Klingenbeck določen za Salzburg

Gledališki odbor salzburškega deželnega gledališča, ki je v ponedeljek zasedal pod predsedstvom deželnega glavarja Salzburga, je obravnaval vprašanje imenovanja novega direktorja salzburškega Deželnega gledališča. Na seji gledališkega odbora so prišli do enotnega zaključka, da v gledališki sezoni 1957/58 imenujejo za direktorja Deželnega gledališča v Salzburgu Fritza Klingenbecka, ki sedaj opravlja dolžnosti direktorja celovškega Mestnega gledališča. Na seji gledališkega odbora so obravnavali tudi prošnje nekaterih drugih, ki so se potegovali za mesto direktorja Deželnega gledališča v Salz-

burgu, vendar so se odločili za Fritz Klingenbecka, ki že nekaj časa uspešno deluje v Celovcu, kjer je uvedel že razne novosti, tako gledališke predstave na prostem v počitnicah. V načrtu pa ima še mnogo drugega, na primer poletno gledališče ob Vrbskem jezeru z odrom na jezeru ipd.

Za volan samo uravnovešeni ljudje

V Bad Ischlu je bil pred nedavnim kongres avstrijskih zdravnikov za preventivno (obvarujočo) medicino. Zdravnik dr. Jarosch iz Linza je dejal, da pride do prometnih nesreč samo pri dveh odstotkih smrtnih primerov zaradi okvare stroja, v vseh drugih primerih pa odpove voznik. Zdravnik je predlagal, naj bi pred izdajo šoferskih izkaznic pregledali vse bodoče voznike, če so tudi psihično sposobni upravljati motorna vozila. Po njegovem mnenju duševno neuravnovešeni ljudje ne morejo brez nevarnosti sestati za krmilo motornega vozila. Kot osnovni vzrok nepazljivosti je zdravnik imenoval alkohol. Zaradi alkoholiziranega stanja voznikov se dogaja do dvajsetine vseh prometnih nesreč, pri smrtnih nezgodah pa je alkohol povzročitelj v dobri polovici primerov. Predlagal je, naj bi po vsaki prometni nesreči obvezno preiskali kri šoferjev in ugotovili stopnjo alkoholiziranega stanja.

Hitler končno tudi uradno mrtev

Na uradni deski sodišča v bavarski vasi Berchtesgaden so nabili uradno izjavo o Hitlerjevi smrti. Po več ko štiriletnem sodnijskem postopku je »firer in rajhs-kanceler« končno tudi za oblasti umrl.

RADIO PROGRAM

— 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave — Ob krsti (slov.) — 17.15 Lepa pesem — 18.45 Za dom in ženo (slov.) — 20.16 Olimpijske igre — 20.20 Glasba.

Četrtek, 29. november:

5.35 Kmečka godba — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Avstriji v inozemstvu — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Iz domačih gajev (slov.) — 15.45 Za žene — 20.16 Olimpijada v Melbournu — 20.20 Pozna jesen v alpski deželi.

Petek, 30. november:

5.35 Alpski zvoki — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Domovina in čas — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Trdi orehi (slov.) — 16.45 Znanje za vse — 18.15 Mladina danes — 18.45 Okno v svet (slov.) — 20.16 Olimpijske igre v Melbournu — 20.20 „Igra s smrtjo“, veseloigra.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 24. november:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.15 Dve partizanski zgodbi — 11.30 Slovenske umetne in narodne skladbe — 12.30 Kmečka univerza 13.15 Slovenske narodne pesmi igra mali ansambel Srečka Dražila — 14.20 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 18.00 Okno v svet — 18.30 Jezikovni pogovori — 20.00 Veseli večer.

Nedelja, 25. november:

6.00 Vesele in poskočne za veselo nedeljsko jutro — 9.15 Slovenske narodne in domače pesmi — 12.00 Pogovor s poslušalci — 13.30 Za našo vas — 14.00 Zeleli ste — poslušajte! — 16.15 Iz časov dunajskih valčkov — 16.30 Promenadni koncert — 18.25 Melodije za dobro voljo — 20.00 Večerni operni spored — 21.00 Kulturni razgledi — 21.15 V svetu ritmov in melodij.

Ponedeljek, 26. november:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.35 Vojaška godba igra „Belokranjske pisanice“ — 12.00 Opoldanski koncertni spored — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Skladbe slovenskih avtorjev — 13.15 Od melodije do melodije — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 16.00 V svetu opernih melodij — 18.00 Družinski pogovori — 20.00 Mladinska oddaja.

Torek, 27. november:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 8.00 Operetne arije — 8.50 Veseli planšarji igrajo, Brdriški fantje pojo — 10.30 Jezikovni pogovori — 11.15 Za dom in ženo — 12.00 Narodne za glas in orkester — 12.30 Kmečka univerza — 13.30 Pester operni spored — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 18.00 Športni tednik — 20.10 Poje Ljubljanski komorni zbor.

Sreda, 28. november:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.00 Venček slovenskih narodnih in domačih pesmi — 12.00 Znane in priljubljene arije — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Igra zabavni okter — 13.30 Delovni kolektivi čestitajo — 14.35 Zeleli ste — poslušajte! — 15.30 Prenos meddržavne nogometne tekme Anglija — Jugoslavija — 17.15 Pesmi dobre volje — 19.30 Čestitke za Dan republike — 20.30 Koncert komornih zborov iz Beograda.

Četrtek, 29. november:

6.00 Budnica — 6.10 Pesmi borbe, dela in zmage — 7.15 Čestitke k prazniku 29. november — 8.50 Koncert pihalnih godb — 12.00 Delovni kolektivi čestitajo — 14.15 Obisk pri invalidskem pevskem zboru — 15.15 Igrajo priljubljeni zabavni orkestri — 18.15 Koncert lahke glasbe — 20.00 Od Skoplja do Ljubljane: Oddaja jugoslovanske narodne glasbe — 21.00 Festival jugoslovanske poezije v Plitvicah.

Petek, 30. november:

6.00 Jutranja serenada — 7.35 Zabavne melodije — 8.00 Slovenske narodne in domače pesmi — 10.00 Koncert orkestra radia Ljubljane — 11.00 Veliki partizanski teksti — 13.30 Melodije za razvedrilo — 14.00 Zeleli ste — poslušajte! — 15.15 Veseli zvoki — 16.00 Prispevek Jugoslavije k mednarodni znanosti in tehniki — 20.00 Iz sodobne poljske simfonične glasbe.